

SCRIPTIE LISA DRIESSEN

BIJDRAGE RECLASSERING AAN TOELEIDING NAAR WERK VAN FIRST OFFENDERS MET RECLASSERINGSTOEZICHT VOOR HUISELIJK GEWELD

AFSTUDEERTRAJECT 2018-2019
IN OPDRACHT VAN LECTORAAT WAARDE VAN
RECLASSEREN

LISA DRIESSEN
SOCIAAL JURIDISCHE DIENSTVERLENING
SAXION HOGESCHOOL

EERSTE LEZER: DHR M. KRUIJMLAAR
TWEDE LEZER: MW H. BAARSLAG
PRAKTIJKCOACH: DHR A. NÉMETH
DUO-COACH RECLASSERING: DHR. W. J. VELDHOF

DEVENTER, 13 JUNI 2019

INLEIDING

In dit onderzoek wordt beoogd de vraag: **‘Wat draagt de reclassering bij aan toeleiding naar werk van first offenders die voor het delict huiselijk geweld een reclasseringstoezicht opgelegd hebben gekregen?’** te beantwoorden. Deze scriptie is geschreven als afstudeeropdracht voor de hbo-opleiding Sociaal Juridische Dienstverlening. In de samenvatting die volgt na deze inleiding worden de belangrijkste bevindingen van het onderzoek op een rijtje gezet. Het schrijven van deze scriptie is mede mogelijk gemaakt door de opdrachtgever: het lectoraat Waarde van Reclasseren (in het bijzonder dhr. A. Németh), de Eerste lezer dhr. M. Kruimelaar, de Tweede lezer mw. H. Baarslag, en duo-coach dhr. W. J. Veldhof. Dank voor uw belangstelling voor dit onderzoek.

SAMENVATTING

Deze samenvatting bestaat uit een korte opsomming van de belangrijkste bevindingen van het onderzoek. Voor verdere toelichting, uitwerking en nuancering wordt hierbij verwezen naar hoofdstuk 8 tot en met 12 van het onderzoek.

- De onderzochte doelgroep (first offenders met een reclasseringstoezicht voor het delict huiselijk geweld) is een heterogene groep met sterk uiteenlopende kenmerken.
- Er wordt door de toezichthouder aandacht besteed aan (toeleiding naar) werk. In 11 van de 15 dossiers is werk namelijk tijdens het toezicht onderwerp van gesprek geweest en wordt de cliënt op dit leefgebied gestimuleerd, gemotiveerd en worden mogelijkheden en doelen besproken.
- Er worden weinig interventies ingezet op het gebied van werk, slechts in 3 van de 15 dossiers heeft de toezichthouder actie ondernomen. Het ging bij deze drie om een inschrijving bij een uitzendbureau, een aanmelding bij een andere instantie en een brief over de VOG. De gedragsinterventie ‘Werken aan werk’ is niet ingezet.
- De prioriteit ligt tijdens het toezicht vaak bij andere leefgebieden (zoals middelenmisbruik, inkomen, woning, relaties, houding). Om er ‘klaar’ voor te zijn om werk te zoeken (en behouden) is stabiliteit op deze leefgebieden nodig.
- Er worden veel andere partijen betrokken tijdens het toezicht, maar de samenwerking laat soms te wensen over. Dit komt voornamelijk door onduidelijkheid over de verantwoordelijkheden en taken van de verschillende partijen.
- De reclassering heeft geen concreet beleid voor de invulling van het reclasseringstoezicht, wat maakt dat de taak nu ingevuld wordt vanuit de professionaliteit van de toezichthouder.
- In 5 van de 15 dossiers is het toezicht voortijdig positief beëindigd, terwijl niet bij alle 5 gesteld kan worden dat de kans op recidive in de toekomst zo veel mogelijk verkleind is. Dit roept de vraag op of er sprake is van onbenutte kansen in de toezichtsoopdracht.

INHOUD

Inleiding	2
Samenvatting.....	3
Inhoud	4
1. Aanleiding.....	6
2. Doelstelling.....	7
3. Probleemstelling	8
3.1 Onderzoeksvragen.....	8
4. Kernbegrippen.....	9
4.1 First offender(s)	9
4.2 Reclasseringstoezicht	9
4.3 Huiselijk geweld	9
4.4 Werk.....	10
4.5 Acties en interventies, handelswijze	11
4.6 Effect(en)	11
5. Juridisch kader	12
5.1 Taken reclassering	12
5.2 Wetgeving huiselijk geweld.....	12
5.3 Aanwijzing huiselijk geweld en kindermishandeling	14
5.4 Richtlijn voor strafvordering huiselijk geweld	14
5.5 Aanwijzing kader voor strafvordering en OM-afdoeningen.....	15
5.6 Wetgeving toeleiding naar werk, re-integratie.....	15
6. Theoretisch kader.....	16
6.1 Het nut van werk.....	16
6.2 Verband tussen werk en recidive	16
6.3 Het vinden of behouden van werk	17
6.4 Verklaringen voor huiselijk geweld en risico indexatie.....	17
6.5 Aanpak van huiselijk geweld en samenwerking	18
6.6 First offenders	19
7. Methode- en analysekader	20
7.1 Onderzoeksvraag 1.....	20
7.2 Onderzoeksvraag 2.....	21
7.3 Onderzoeksvraag 3.....	22
8. Resultaten.....	23
8.1 Onderzoeksvraag 1.....	23

8.1.1 Toeleiding naar werk	23
8.1.2 Andere leefgebieden	24
8.2 Onderzoeksvraag 2.....	25
8.2.1 Aandacht	25
8.2.2 Interventies/acties	25
8.2.3 Levensloop.....	26
8.3 Onderzoeksvraag 3.....	27
8.3.1 Toeleiding naar werk	28
8.3.2 Andere leefgebieden	28
9. Conclusie.....	29
9.1 Antwoord op de probleemstelling.....	29
9.2 Overige bevindingen.....	29
10. Aanbevelingen	31
11. Discussie	32
Bibliografie	33
Bijlagen.....	36
Bijlage 1	36
Bijlage 2.....	36
Bijlage 3.....	37
Bijlage 4.....	38
Bijlage 5.....	38
Bijlage 6.....	42
Bijlage 7.....	42

1. AANLEIDING

De aanleiding van het onderzoeksonderwerp is de onduidelijkheid rondom de (maatschappelijke) effecten van de reclassering op de samenleving als geheel. Het is wel bekend wat de kosten van de reclassering in Nederland zijn, maar nog niet wat dit precies oplevert aan baten. De opdrachtgever is het lectoraat Waarde van Reclasseren van Saxion Hogeschool te Deventer. Het lectoraat richt zich op de vraag ‘wat is de maatschappelijke waarde van de reclassering en hoe is deze te vergroten?’. In een boekbijdrage (Németh, Nibbelink, Dorenbusch, Linnenbank, & Kabki, 2018) schrijft het lectoraat: “Steeds meer publieke organisaties krijgen te maken met maatschappelijke controle en verantwoording. De reclasseringsorganisaties in Nederland hebben in dit kader behoefte aan inzicht in wat hun maatschappelijke kosten en baten zijn en hoe deze onderbouwd kunnen worden.” De reclasseringsorganisaties zijn Reclassering Nederland (RN), Stichting Verslavingsreclassering GGZ (SVG) en Stichting Leger des Heils Jeugdbescherming & Reclassering (LJ&R). De drie organisaties werken in de praktijk nauw met elkaar samen. Een cliënt wordt toebedeeld aan de reclasseringsorganisatie die hem of haar de meeste meerwaarde kan bieden, waarbij de hoofdproblematiek van de cliënt centraal staat (Ministerie van Justitie en Veiligheid, 2019).

De maatschappelijke kosten en baten kunnen inzichtelijk gemaakt worden door een kosten-batenanalyse (afgekort MKBA). Een dergelijke analyse voor de maatschappelijke kosten en baten van de reclassering zou antwoord kunnen leveren op de vraag of de reclassering een verantwoorde investering is voor de maatschappij als geheel, of niet (Németh et al., 2018). Het lectoraat heeft reeds een causaal model opgesteld met daarin de werkzaamheden, de veranderingen bij en om de cliënten en de baten voor de maatschappij hiervan, tevens bijgevoegd als bijlage 7. De hoofdvraag van het lectoraat is verdeeld in vier deelprojecten. Één van deze deelprojecten is toeleiding naar werk. Waarom ‘toeleiding naar werk’ een belangrijk onderdeel van de reclassering is wordt in het theoretisch kader verder uitgewerkt.

In dit onderzoek wordt gefocust op de groep first offenders die een reclasseringstoezicht opgelegd gekregen hebben voor huiselijk geweld. Hiervoor is gekozen omdat huiselijk geweld bij de reclassering een belangrijk thema is dat momenteel hoog op de agenda staat. “Ongeveer een kwart van alle zaken die bij Reclassering Nederland binnenkomt, gaat over huiselijk geweld en kindermishandeling” (Reclassering Nederland, 2019). De reclassering heeft in het kader van huiselijk geweld een aantal groepen cliënten met bepaalde kenmerken kunnen onderscheiden, waarvan één de ‘first offenders’ zijn. Dit maakt first offenders in combinatie met huiselijk geweld een specifieke focusgroep die in het kader van de waarde van reclassering onderzocht kan worden. Daarnaast is in dit onderzoek verondersteld dat bij deze groep de kans op succesvolle toeleiding naar werk groter is, wat de kans op een relevante uitkomst van dit onderzoek ook vergroot. Dit omdat cliënten die voor de eerste keer veroordeeld worden verondersteld dichter bij de maatschappij staan dan bijvoorbeeld veelplegers.

De belanghebbenden van dit onderzoek zijn op de eerste plaats het lectoraat en op de tweede plaats de reclasseringsorganisaties. Het lectoraat heeft als doel om te onderzoeken wat de waarde van de reclassering is en hoe dit verbeterd kan worden, waarbij dit onderzoek niet alleen een indicatie geeft van de waarde voor de onderzochte doelgroep maar ook laat zien waar in een uitgebreider toekomstig onderzoek aandacht aan besteed zou moeten worden. De reclasseringsorganisaties krijgen door het onderzoek van het lectoraat beter inzicht in hun maatschappelijke kosten en baten. Op breder niveau hebben ‘first offenders met reclasseringstoezicht voor huiselijk geweld’ en ook de slachtoffers belang bij dit onderzoek, omdat dit onderzoek uiteindelijk bij moet dragen aan het vergroten van de waarde van de reclassering, waarmee de kans op recidive verkleind zou moeten worden. Dit onderzoek draagt dus bij aan een groter doel: de samenleving veiliger maken.

2. DOELSTELLING

In dit onderzoek staat de vraag centraal wat de reclassering doet (acties, interventies) op het gebied van toeleiding naar werk van onder toezicht gestelde cliënten (first offender met reclasseringstoezicht voor huiselijk geweld). Indien deze acties en/of interventies uit het (dossier-)onderzoek blijken kan daarna verder uitgezocht worden wat het effect daarvan is en wat er op dit gebied eventueel verbeterd kan worden. Eventuele andere opvallende punten worden ook meegenomen. De uitkomsten worden in de vorm van deze scriptie en een presentatie voor het lectoraat en andere geïnteresseerden toegereikt. Met name de bevindingen en aanbevelingen van dit onderzoek (en die van de andere studenten binnen dit afstudeertraject) zijn toepasbaar voor het lectoraat omdat het aanknopingspunten geeft binnen het onderzoek van het lectoraat. Dit onderzoek zou daarmee bij moeten dragen aan het algemeen beoogde doel van het lectoraat om de waarde van reclasseren vast te stellen en te optimaliseren.

3. PROBLEEMSTELLING

Wat draagt de reclassering bij aan toeleiding naar werk van first offenders die voor het delict huiselijk geweld een reclasseringstoezicht opgelegd hebben gekregen?

3.1 ONDERZOEKSVRAGEN

1. Welke handelswijze hanteert de reclassering voor first offenders die een reclasseringstoezicht opgelegd hebben gekregen voor het plegen van huiselijk geweld in het kader van toeleiding naar werk en welke acties en/of interventies worden hierbij gepleegd?
2. Welke effecten heeft de handelswijze van de reclassering in het kader van toeleiding naar werk voor de cliënt (de first offender die een reclasseringstoezicht opgelegd heeft gekregen voor huiselijk geweld) en zijn levensloop?
3. Welke partijen (ketenpartners, organisaties, instanties, netwerk cliënt) worden betrokken bij de handelswijze van de reclassering in het proces van toeleiding naar werk van first offenders die een toezicht opgelegd gekregen hebben voor het plegen van huiselijk geweld en op welke manier en wanneer in het toezicht gebeurt dit?

4. KERNBEGRIPPEN

Onderstaand worden de begrippen die het belangrijkst zijn voor het onderzoek gedefinieerd en geoperationaliseerd.

4.1 FIRST OFFENDER(S)

In het kader van dit onderzoek wordt met de term ‘first offenders’ bedoeld ‘eerste overtredders’, ofwel overtredders zonder eerdere geschiedenis van overtreddingen (Ahlin, Zador, Rauch, Howard & Duncan, 2012). Het Uittreksel Justitiële Documentatie is nog leeg (Rijksoverheid, 2019). ‘Overtreding’ is hierbij een overtredding van de wet. In het kader van dit onderzoek worden personen bedoeld die voor de eerste keer in hun leven een overtredding begaan, welke overtredding huiselijk geweld is. Dus: geen personen die al eerder in aanraking zijn gekomen met justitie die voor het eerst huiselijk geweld hebben gepleegd, maar wel: personen die voor het eerst in aanraking komen met justitie door het plegen van huiselijk geweld. Dit betekent niet dat het per definitie de eerste keer is dat het huiselijk geweld voorkomt, zo kunnen er bijvoorbeeld wel al eerder meldingen zijn geweest bij Veilig Thuis. Het begrip ‘huiselijk geweld’ wordt in paragraaf 4.3 geoperationaliseerd. Aan de first offender moet in het kader van dit onderzoek om te voldoen aan het onderzochte type ten minste een reclasseringstoezicht zijn opgelegd voor het delict huiselijk geweld. Het gaat dus om primair huiselijk geweld: de zaak is bij de reclassering binnen gekomen als huiselijk geweldzaak, in tegenstelling tot secundair huiselijk geweld waarbij de zaak binnenkomt vanwege een ander delict en tijdens het toezicht huiselijk geweld ontdekt wordt (Handboek 3RO, 2016).

4.2 RECLASSERINGSTOEZICHT

Bij elke vorm van een (voorwaardelijke) sanctie komt de verdachte of delinquent onder toezicht van de reclassering. De reclasseringswerker (toezichthouder) houdt gedurende de proeftijd (periode wordt bepaald door de rechter) toezicht op de naleving van bijzondere voorwaarden die zijn opgelegd. De toezichthouder controleert of de onder toezicht gestelde (in dit onderzoek de first offender die reclasseringstoezicht opgelegd heeft gekregen voor huiselijk geweld) zich aan de opgelegde voorwaarden houdt en begeleid hem in het voorkomen van recidive. Hierbij worden veelvuldig andere organisaties of professionals betrokken of worden gedragstrainingen ingezet.

4.3 HUISELIJK GEWELD

In de Reclasseringsregeling 1995 wordt huiselijk geweld gedefinieerd in artikel 3 lid 2: ‘onder huiselijk geweld wordt verstaan: huiselijk geweld als bedoeld in artikel 1.1.1, eerste lid, van de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015’. In het artikel waarnaar verwezen wordt, wordt huiselijk geweld gedefinieerd als ‘lichamelijk, geestelijk of seksueel geweld of bedreiging daarmee door iemand uit de huiselijke kring’. De definitie van huiselijk geweld in de kabinetsnota Privé Geweld – Publieke zaak luidt: ‘huiselijk geweld is het geweld dat gepleegd wordt door iemand uit de huiselijke kring van het slachtoffer’. Deze definitie is uitgebreid in de Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling als: ‘Fysiek, psychisch of seksueel geweld of bedreiging daarmee dat gepleegd wordt door iemand uit de huiselijke kring van het slachtoffer. Daaronder kunnen tevens worden verstaan eer-gerelateerd geweld en ouderenmishandeling.’ (Janssen, Wentzel & Vissers, 2015). In het boek Werken in Gedwongen Kader (Menger, Krechtig & Bosker, 2013) wordt een schema weergegeven van verschijningsvormen van huiselijk geweld. Deze is opgenomen in de bijlagen (bijlage 1).

De kern van de drie genoemde definities is dat er sprake is van (1) geweld en (2) een relatie tussen slachtoffer en dader: in de huiselijke kring.

1. *Geweld*. Geweld is een ongeoorloofde schending van iemands persoonlijke integriteit. Het kan gaan om geestelijk of lichamelijk geweld of een combinatie hiervan, en geweld kan gericht zijn op mannen en vrouwen van alle leeftijden (Blijfgroep, 2019). Onder geestelijk ofwel psychisch geweld valt het beperken van de vrijheid, ontwikkeling en zelfontplooiing van een ander, maar ook bedreigen, vernederen of angst opwekken door bijvoorbeeld goederen van een ander te vernielen (Politie, 2019). Onder lichamelijk ofwel fysiek geweld wordt verstaan het (opzettelijk) aanvallen of verwonden van een ander. Hieronder valt ook seksueel geweld. Het kan gaan om verwaarlozing, eenvoudige mishandeling of ernstigere vormen van mishandeling, tot moord en doodslag.

2. *Huiselijke kring*. De term ‘huiselijk’ verwijst naar de relatie tussen de pleger en het slachtoffer. Er is doorgaans sprake van een afhankelijkheidsrelatie (Rijksoverheid, 2019). Huiselijk geweld vindt niet altijd plaats ‘achter de voordeur’, het kan ook voorkomen op andere plekken. De term heeft dus geen betrekking op de locatie van het geweld (Ministerie van Veiligheid en Justitie, 2015) (Overheid.nl, 2012). In de eerste plaats vallen onder ‘huiselijke kring’ medegezinsleden: partners, kinderen, ouders, broers en zussen. Partners kunnen zowel echtgenoten zijn als tijdelijke partners, wel samenwonend of niet. Ouders kunnen ook stiefouders zijn ¹. In de tweede plaats ooms, tantes, opa’s en oma’s, neven en nichten. In de derde plaats ex-partners en tot slot sommige huisvrienden tot de huiselijke kring gerekend kunnen worden, die zeer frequent over de vloer komen.

Huiselijk geweld heeft doorgaans een stelselmatig karakter doordat de verdachte of veroordeelde van het geweld zich in de directe persoonlijke omgeving van het slachtoffer bevindt, wat het risico op herhaling vergroot (Overheid.nl, 2019). Hierover wordt in het theoretisch kader meer toegelicht.

In dit onderzoek is de focusgroep ‘first offenders die een reclasseringstoezicht opgelegd gekregen hebben voor huiselijk geweld’, waarbij iedere vorm van huiselijk geweld in aanmerking genomen wordt. De reclassering is betrokken bij zowel verdachten als daders (Reclassering Nederland, 2019). In dit onderzoek worden zaken in aanmerking genomen waarbij een reclasseringstoezicht opgelegd is. Dit kunnen ‘veroordeelden’ zijn, daarmee dus ‘daders’ die reeds schuldig bevonden zijn van het plegen van huiselijk geweld, of voorwaardelijk veroordeelden.

4.4 WERK

De aanname in dit onderzoek is dat ‘werk’ voor een cliënt voor een bepaalde continuïteit zorgt; een vast inkomen en een dagbesteding. In het kader van dit onderzoek dient het begrip ‘werk’ afgebakend te worden, om de resultaten van ‘toeleiding naar werk’ te kunnen specificeren en beter te kunnen vaststellen. Daarom is in het kader van dit onderzoek besloten ‘toeleiding’ te definiëren als: alle handelingen verricht door de reclassering in de begeleiding van een cliënt (first offender veroordeeld voor huiselijk geweld). En ‘werk’ als: er is sprake van een overeenkomst tussen twee partijen waarvan een de cliënt is, waarbij de cliënt arbeid dient te verrichten, voor deze arbeid wordt loon verkregen, gedurende een zekere periode.

Er zijn verschillende vormen van ‘werk’, elke vorm wordt in aanmerking genomen indien deze aan de bovengenoemde voorwaarden voldoet. Een belangrijke en veelvoorkomende vorm is de arbeidsovereenkomst van artikel 7:610 lid 1 Burgerlijk Wetboek. Andere mogelijke vormen zijn de overeenkomst van opdracht, artikel 7:400 Burgerlijk Wetboek, en de overeenkomst van aanneming van werk, artikel 7:750 Burgerlijk Wetboek. Deze twee vormen zijn de meer zelfstandige vormen van werk, maar kunnen net zoals de arbeidsovereenkomst voldoen aan de genoemde voorwaarden in dit onderzoek (bepaald loon, periode en uren). In onderzoeksvraag 1 wordt in tabel 2 weergegeven hoeveel cliënten werk gevonden hebben. Enkel de dossiers waarin de cliënt aan het eind van het

¹ Bij pleegkinderen is het moeilijk bepaalbaar of het bij geweld gaat om huiselijk geweld, of om een misbruikte zorgrelatie (of beide) (Janssen, Wentzel & Vissers, 2015).

toezicht werk had (met verwachting dat dit voor een zekere periode zo zou blijven) zijn meegenomen, niet de dossiers waarin tijdens het toezicht tijdelijk werk was.

4.5 ACTIES EN INTERVENTIES, HANDELSWIJZE

Manier van handelen, ook wel methode. In het kader van dit onderzoek wordt met ‘handelswijze’ bedoeld de manier waarop de reclassering handelt in de uitvoering van zijn taak (specifiek in het geval van first offenders veroordeeld voor huiselijk geweld en toeleiding naar werk). Dit is het geheel van acties en interventies dat gepleegd wordt. Met ‘acties’ worden in het kader van dit onderzoek handelingen bedoeld die de reclassering uitvoert die niet als ‘interventies’ te benoemen zijn. Een voorbeeld hiervan kan zijn het plegen van een telefoontje voor een cliënt. Met ‘interventies’ worden bewuste ingrepen bedoeld die gedaan worden door de reclassering, middelen die ingezet worden of methodes die gebruikt worden. Een voorbeeld hiervan kan zijn het doorverwijzen of overdragen van een cliënt naar een bepaalde organisatie. Het (soms vage) onderscheid tussen acties en interventies kan (voor dit onderzoek) herkend worden aan de mate van bewustheid en doelmatigheid. Een interventie wordt bewust en doelmatig ingezet en wordt vastgelegd in het dossier (en wordt waarschijnlijk ook ingezet omdat dit voorgeschreven staat in eventueel beleid). Acties komen waarschijnlijk meer voort uit de discretionaire ruimte van de reclasseringsmedewerker of omdat een bepaald moment of een bepaalde situatie er om vraagt, en zullen niet altijd in het dossier vastgelegd worden. Toch maken ook de (soms onzichtbare) acties deel uit van de handelswijze van de reclassering, wat de reden is dat acties ook meegenomen worden in het onderzoek.

4.6 EFFECT(EN)

In elke andere context kan er een andere betekenis aan ‘effect’ gehangen worden. In het kader van dit onderzoek wordt er gekeken naar de effecten van eventuele handelingen, acties, interventies van de reclassering in bepaalde dossiers, waardoor ‘effect’ in deze uitgelegd kan worden als ‘uitwerking’. De effecten kunnen zowel positief als negatief zijn, en op verschillende niveaus plaatsvinden (in dit onderzoek de cliënt zelf, organisaties/(keten-)partners en de samenleving). Effecten zijn moeilijk meetbaar. In dit onderzoek wordt vooral gekeken naar de gevolgen van de handeling, actie of interventie van de reclassering en om dit te meten naar: waar leidt het toe en hoe verandert de situatie van de cliënt?

5. JURIDISCH KADER

In het juridisch kader is opgenomen wat de algemene vastgelegde taken van de reclassering zijn, welk kader van wet- en regelgeving er is voor huiselijk geweld en de aanpak daarvan (met extra toelichting over de aanwijzingen en de richtlijn), en welk kader van wet- en regelgeving er is voor re-integratie naar werk vanuit een uitkering (Werkeloosheidsuitkering of Participatiewet-uitkering).

5.1 TAKEN RECLASSERING

De reclassering heeft drie vooropstaande taken, te weten het adviseren van de rechtbank en het Openbaar Ministerie over verdachten en daders, het begeleiden en controleren van mensen die onder toezicht staan en het uitvoeren van taakstraffen (Reclassering Nederland, 2019). De reclassering is de enige organisatie die vanaf het moment van aanhouding tot en met de terugkeer in de samenleving is betrokken bij de dader of verdachte, waarmee de reclassering een schakel is tussen het strafrecht en het sociaal domein. De reclassering ontwikkelt zich op het snijvlak van justitie en zorg. In een aantal gemeenten maakt de reclassering deel uit van de samenwerkingsketen voor de aanpak van huiselijk geweld, waarin de taak omschreven kan worden als 'vroeghulp'. De reclassering schat bij huiselijk geweld-zaken op verzoek van het Openbaar Ministerie in of daderbehandeling effect zal hebben op de verdachte en welke vorm van behandeling dan gewenst is. In deze gemeenten neemt de reclassering met het oog op die taak deel aan zogenoemde diagnoseteams. De algemene wettelijke taken van de reclassering zijn vastgelegd in de Reclasseringsregeling 1995 en de Uitvoeringsregeling Reclassering 2005. (Janssen, Wentzel & Vissers, 2015).

Reclasseringstoezicht wordt opgelegd in het kader van verschillende mogelijke opdrachten. Drie opdrachtspecificaties die voorkomen bij de onderzochte doelgroep zijn:

- Voorwaardelijk sepot: artikel 167 lid 2 Wetboek van Strafvordering (Sv). Voorwaardelijk sepot staat tussen een beslissing van niet vervolgen en een beslissing van wel vervolgen in. Als de zaak geseponeerd wordt, wordt van de verdachte verwacht dat hij voor een bepaalde termijn geen strafbare feiten zal plegen en zich houdt aan de gestelde voorwaarden.
- Voorwaardelijke veroordeling: artikel 14 Wetboek van Strafrecht (Sr). De rechter kan ervoor kiezen een deel van de straf voorwaardelijk op te leggen, waarbij de algemene voorwaarde is dat de veroordeelde zich gedurende de opgelegde proeftijd niet schuldig zal maken aan een strafbaar feit. Daarnaast kunnen bijzondere voorwaarden aan de voorwaardelijke veroordeling verbonden worden.
- Schorsing voorlopige hechtenis: artikel 67a, 67b en 80 Sv. De verdachte wordt onder voorwaarden in vrijheid gesteld. Aan het bevel tot schorsing van de voorlopige hechtenis kunnen bijzondere voorwaarden betreffende het gedrag worden verbonden. (Handboek 3RO, 2016)

Er zijn kwaliteitsstandaarden opgesteld voor toezichthouders (kenmerken van een effectieve reclasseringswerker, kenmerken van een goed toezicht en professionele standaarden) met als uitgangspunt dat de doelen van het toezicht zijn:

- Dynamische criminogene factoren zijn minder aanwezig, beschermende factoren zijn sterker.
- De cliënt houdt zich aan de opgelegde voorwaarden. (Handboek 3RO, 2016)

5.2 WETGEVING HUISELIJK GEWELD

- *Internationale verdragen*
Door de Verenigde Naties zijn enkele verdragen opgesteld die in huiselijk geweld zaken van belang kunnen zijn. Dit zijn het Vrouwenverdrag en het Verdrag inzake de rechten van het kind.
- *Wetboek van strafrecht*
In het Wetboek van Strafrecht (Sr) komt de benaming 'huiselijk geweld' niet voor. 'Geweld' komt wel voor, veelvuldig zelfs. Met geweld wordt bedoeld: een ongeoorloofde schending

van iemands persoonlijke integriteit. Artikel 300 Sr. verbiedt eenvoudige mishandeling. Artikel 302 Sr. verbiedt zware mishandeling. Artikel 304 Sr. geeft daarbij ‘strafverzwarende gronden’ aan: als de pleger van het geweld de vader, moeder, echtgenoot of het kind is van het slachtoffer kan de (gevangenis)straf met een derde worden verhoogd. Bepaalde vormen van belaging, bedreiging en vernieling zijn ook aan te merken als huiselijk geweld. Te denken aan de artikelen: bedreiging met bepaalde ernstige misdrijven (artikel 285 Sr.), beschadiging/vernieling van goederen of doden van dieren toebehorend aan een ander (artikel 350 Sr.), poging tot (zware) mishandeling (artikel 45 Sr.).

- *Burgerlijk Wetboek (BW)*
Artikel 1:247 van het Burgerlijk Wetboek geeft kinderen het recht op een geweldloze opvoeding. Verder staan in het Burgerlijk Wetboek bepalingen die het mogelijk maken om in bepaalde gevallen een huis-, contact- of straatverbod op te leggen aan plegers van huiselijk geweld.
- *Wet Tijdelijk Huisverbod*
De Wet Tijdelijk Huisverbod geeft de burgemeester de bevoegdheid om een tijdelijk huisverbod op te leggen als er huiselijk geweld is gepleegd óf als dit dreigt te gebeuren. De hulpofficier van Justitie beoordeelt de situatie aan de hand van het risico-taxatie instrument RiGH (mits hij hiervoor gemandateerd is) en de politie schept ter plaatse de rust om dit mogelijk te maken. Als er een huisverbod opgelegd wordt mag de (potentiële) dader 10 dagen niet in en om het huis van het (potentiële) slachtoffer komen en geen contact opnemen. In deze dagen kan de situatie de-escaleren en afkoelen en kan de hulp op gang komen. Het huisverbod kan niet korter dan 10 dagen opgelegd worden, maar kan wel verlengd worden tot maximaal 4 weken.
- *Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO)*
De Wet Maatschappelijke Ondersteuning beschrijft de verantwoordelijkheden van de gemeente op verschillende terreinen, waaronder de aanpak van huiselijk geweld.
- *Jeugdwet*
De Jeugdwet bepaalt dat de verantwoordelijkheid voor jeugdhulp en jeugdzorg volledig bij de gemeente ligt.
- *Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling*
De Meldcode is een praktisch en overzichtelijk vijfstappenplan dat aangeeft hoe professionals moeten handelen bij het signaleren of vermoeden van huiselijk geweld. Het doel hiervan is om beroepskrachten te helpen professioneel op te treden bij huiselijk geweld. Het hanteren van de Meldcode is verplicht in bepaalde sectoren, namelijk de gezondheidszorg, politie, jeugdzorg, justitie, maatschappelijke ondersteuning, kinderopvang en onderwijs.
- *Aanwijzingen*
Onderstaand worden de aanwijzingen ‘Aanwijzing Huiselijk Geweld en Kindermishandeling’ en ‘Aanwijzing kader voor strafvordering en OM-afdoeningen’, en de richtlijn ‘Richtlijn voor strafvordering huiselijk geweld’ verder toegelicht. De aanwijzingen bevatten samenwerkingsverbanden tussen het OM, politie en reclassering, en zijn uitgevaardigd door het OM. Er worden onder andere regels gesteld voor opsporing en vervolging van huiselijk geweld met als doel een effectiever optreden hiertegen.
- *Overige instrumenten*
In verschillende documenten zoals intentieverklaringen, protocollen en convenanten kunnen zaken vastgelegd worden tussen gemeenten en instanties. Zo kunnen intenties, verwachtingen, voornemens, gezamenlijke doelen en resultaten, samenwerkingsverbanden en praktische zaken (meldprocedures, dossiervorming et cetera) afgesproken worden. Een goede ‘sluitende’ samenwerking/aanpak is voor huiselijk geweld noodzakelijk. Verder zijn er een aantal systemen ontwikkeld in het kader van de aanpak van huiselijk geweld. Voorbeelden hiervan zijn ‘Aware’, een alarmsysteem ontwikkeld om vrouwelijke slachtoffers van huiselijk geweld

(en eventueel de kinderen) sneller en beter bij te kunnen staan in dreigende situaties, en preventieprogramma 'Time-out' waarbij men volgens afgesproken regels een time-out kan nemen als emoties te hoog oplopen. Dit betekent dat men op dat moment stopt met praten en even iets anders gaat doen, om later het gesprek weer rustig te hervatten met als doel dreigende situaties te de-escaleren (Janssen, Wentzel, Vissers, 2015).

5.3 AANWIJZING HUISELIJK GEWELD EN KINDERMISHANDELING

Deze aanwijzing geeft een kader en regels voor de strafrechtelijke aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. Door middel van een achtergrondschets en onderzoek worden een aantal uitgangspunten weergegeven voor de vraag of en hoe huiselijk geweld strafrechtelijk aangepakt kan worden. Dit omdat strafrechtelijk ingrijpen bij huiselijk geweld niet altijd wenselijk is (het kan bijvoorbeeld leiden tot escalatie) en grote juridische en sociale gevolgen kan hebben voor het slachtoffer (maar ook voor de verdachte en voor de omgeving). De uitgangspunten zijn:

- Het strafrecht is in beginsel repressief van aard maar kan bijdragen aan veiligheid en voorkomen van herhaling;
- de belangen van de slachtoffers wegen zwaar mee in de strafrechtelijke aanpak van huiselijk geweld waarbij in alle stadia van het proces een veiligheids- en risicotaxatie centraal staat;
- het belang van waarheidsvinding door strafrechtelijk onderzoek wordt afgewogen met de belangen van de slachtoffers en de effecten mogen niet schadelijk zijn;
- ook in het samenwerkingsverband met netwerkpartners houdt het Openbaar Ministerie rekening met de belangen van slachtoffers (en de soms kwetsbare verdachten).

Naast deze uitgangspunten bevat de aanwijzing uitleg over de Wet Tijdelijk Huisverbod en hoe deze ingezet kan worden. (Overheid.nl, 2019)

5.4 RICHTLIJN VOOR STRAFVORDERING HUISELIJK GEWELD

Deze richtlijn heeft betrekking op verschillende vormen van huiselijk geweld in zaken die zijn aangebracht bij de politierechter, dan wel in zaken waarin een voorwaardelijk sepot volstaat. Zaken die in aanmerking komen voor voorwaardelijk sepot zijn zaken waarin sprake is van het ontbreken van letsel of dreiging of het een eerste incident is of de dader berouwvol is met een hulpvraag. Niet elke huiselijk geweldzaak hoeft voor de rechter gebracht te worden: in sommige gevallen is strafafdoening door het Openbaar Ministerie voldoende.

Het uitgangspunt van de richtlijn is dat huiselijk geweld moet stoppen, en dat hiervoor zo veel mogelijk aan de achterliggende problematiek gewerkt moet worden. Dit kan door middel van een voorwaardelijk strafdeel, met reclasseringstoezicht in combinatie met een aantal voorwaarden (zoals het verplicht volgen van een training, een erkende gedragsinterventie of ambulante behandeling). Bij huiselijk geweld is een geldboete of een werkstraf doorgaans een onwenselijke straf omdat hiermee geen verandering in de achtergrondproblematiek teweeg gebracht wordt, dit kan de situatie zelfs verslechteren. De strafeis dient zo veel mogelijk ondersteunend te zijn aan andere interventies binnen de systeemgerichte aanpak van de aanwijzing huiselijk geweld en kindermishandeling zoals hierboven genoemd (Maxius, 2019).

5.5 AANWIJZING KADER VOOR STRAFVORDERING EN OM-AFDOENINGEN

De aanwijzing kader voor strafvordering en OM-afdoeningen beschrijft algemene uitgangspunten die het Openbaar Ministerie hanteert in het gebruik van strafvorderingsrichtlijnen met betrekking tot daders van misdrijven waarop het meerderjarigenstrafrecht wordt toegepast. Tevens worden enkele

strafverminderende en strafverzwarende factoren beschreven en toegelicht. Voorbeelden hiervan zijn recidive (artikel 43 Wetboek van Strafrecht), medeplegen, kwetsbare slachtoffers (bijvoorbeeld huiselijk geweld), verstoring van openbare orde, zwaarte van het letsel. Voor dit onderzoek is relevant dat bij meermalen recidive 100% verhoging wordt toegepast op de straf bij de first offender en/of vervolgens omgerekend naar de hogere straf die opvolgt. Hieruit kan namelijk opgemaakt worden dat first offenders doorgaans een lagere straf krijgen dan recidivisten. De officier van justitie formuleert normaliter een strafeis voor de rechter maar in sommige gevallen kan hij op grond van de Wet OM-afdoening zelf een sanctie opleggen die in dat concrete geval het meest passend is. Het OM streeft naar interventies die een voelbare normbevestiging en een zichtbare reactie op criminaliteit opleveren en maximaal bijdragen aan het herstel van het toegebrachte leed (Overheid.nl, 2015).

5.6 WETGEVING TOELEIDING NAAR WERK, RE-INTEGRATIE

Vanuit een uitkering (Participatiewet of Werkloosheidswet) zijn er verplichtingen op het gebied van het vinden en behouden van werk. Deze verplichtingen worden hieronder benoemd.

- Werkloosheidswet (WW)
In artikel 24 jo. 26 Werkloosheidswet zijn de plichten van de uitkeringsgerechtigde met betrekking tot het vinden van werk opgesteld. In het kort zijn de plichten:
 - 241b. De werknemer voorkomt dat hij werkloos is of blijft doordat hij:
 - 1. In onvoldoende mate tracht passende arbeid te verkrijgen;
 - 2. nalaat aangeboden passende arbeid te aanvaarden of door eigen toedoen geen passende arbeid verkrijgt;
 - 3. door eigen toedoen geen passende arbeid behoudt; of
 - 4. in verband met door hem te verrichten arbeid eisen stelt die het aanvaarden of verkrijgen van passende arbeid belemmert.
 - 261. De werknemer is verplicht:
 - d. Zich als werkzoekende bij het UWV te laten registreren;
 - e. mee te werken aan de activiteiten die bevorderlijk zijn voor zijn inschakeling in de arbeid;
 - f. mee te werken aan een scholing of opleiding die noodzakelijk wordt geacht voor zijn inschakeling in de arbeid en beschikbaar te zijn en mee te werken aan de voorzieningen.
- Participatiewet (PW)
In artikel 9 van de Participatiewet zijn de verplichtingen beschreven waar bijstandsgerechtigden zich aan dienen te houden, in het kort zijn dit:
 - 1a. Naar vermogen algemeen geaccepteerde arbeid verkrijgen, aanvaarden en behouden;
 - 1b. gebruik maken van een door het college aangeboden voorziening gericht op arbeidsinschakeling alsmede mee te werken aan een onderzoek naar mogelijkheden tot arbeidsinschakeling;
 - 1c. naar vermogen door het college opgedragen onbeloonde maatschappelijk nuttige werkzaamheden verrichten naast of in aanvulling op reguliere arbeid en niet leiden tot verdringing op de arbeidsmarkt.

Gelet op deze verplichtingen is het de vraag of het voor cliënten die een uitkering hebben de taak is van de reclassering om hen toe te leiden naar werk of de taak van de uitkeringsinstantie (UWV of gemeente), en of dit de meest effectieve manier is. Het doel dat de reclassering heeft met betrekking tot de kans op werk van cliënten is anders dan die van de uitkeringsinstantie.

6. THEORETISCH KADER

In het theoretisch kader wordt de context van het onderzoek geschetst en wordt weergegeven wat er over dit onderwerp al bekend is in de literatuur.

6.1 HET NUT VAN WERK

Werk is om meerdere redenen belangrijk voor mensen. Arbeid kan omschreven worden als een centrale sociale institutie waarvan de betekenis voor de meeste mensen essentieel is in het leven. Arbeid bestaat uit verschillende elementen: de persoon, de taak die de persoon uitvoert en de context (plaats, cultuur, organisatie, tijdsgeest) waarin de arbeid plaatsvindt. Arbeid vervult een aantal functies welke te onderscheiden zijn in manifeste en latente functies. Het verwerven van inkomen is een manifeste functie. Tot de latente functies zijn meer functies te rekenen: arbeid structureert de tijd, arbeid brengt sociale contacten met zich mee, arbeid kan waardering geven en daarmee zelfrealisatie, zelfontplooiing en zelfrespect vergroten, arbeid geeft status en identiteit en maakt het mogelijk om een plan voor de toekomst te maken (Kuiper, Heerkens, Balm, Bieleman & Nauta, 2011).

In de Nederlandse samenleving wordt het hebben van werk sociaal gewaardeerd. Het speelt vaak al een rol in de eerste kennismaking tussen mensen en geeft een bepaald soort status. Wetenschappelijk onderzoek heeft voorts uitgewezen dat de inhoud van het werk en het krijgen van waardering voor mensen grote invloed heeft op het moreel. Werkplezier komt voor een groot deel voort uit een positieve werkomgeving waarin ruimte is voor complimenten en de werknemers aandacht krijgen. Mensen die werkloos zijn ontvangen deze waardering niet, en dat kan een gemis zijn waar zij dagelijks mee geconfronteerd worden. Gevolg daarvan kan zijn dat ze behalve financiële problemen ook sociale en soms zelfs psychische problemen kunnen krijgen. Werkloosheid sluit iemand niet enkel uit van deelname aan het arbeidsproces, maar als het ware ook buiten de norm van de samenleving. Wanneer geen nieuwe werkomgeving gevonden wordt zal het gevoel van eigenwaarde afnemen en kan een sociaal isolement ontstaan. Er is geen noodzaak meer om in de ochtend op tijd op te staan en het dagelijks ritme gaat verloren. De financiële situatie kan zodanig verslechteren dat er beperkingen ontstaan in de mogelijkheden tot ontplooiing en vrijetijdsbesteding (Dorrepaal & Weima-oberink, 2015).

6.2 VERBAND TUSSEN WERK EN RECIDIVE

De aanleiding van het plegen van een delict door cliënten van de reclassering is meestal een complex samengaan van gebeurtenissen en factoren. Uit onderzoek is gebleken dat hoe vaker een veroordeelde instabiliteit of veranderingen op het gebied van werk ervaarde (tijdens de periode dat veroordeelde onder toezicht stond bij de reclassering), hoe meer kans deze persoon had om opnieuw gearresteerd te worden. Werk staat op de eerste plaats in de top vijf van criminogene behoeften (Hermanns, J., Menger, A., 2009). In 2017 had maar 27% van alle cliënten van de reclassering een betaalde baan. Van de overige cliënten was 49% werkloos of niet beschikbaar voor werk en 24% werkte op onregelmatige basis of was werkzoekend (Reclassering Nederland, 2019). Uit cijfers van het Centraal Bureau voor de Statistiek (2017) blijkt dat in juni 2017 66,6% van de inwoners van Nederland tussen de 15 en 75 jaar betaald werk had. Dit laat het verschil zien tussen cliënten van de reclassering en 'de rest' van de inwoners van Nederland op het gebied van arbeidsparticipatie. Uit onderzoek van het Sociaal Cultureel Planbureau (2010) is gebleken dat werklozen over het algemeen minder tevreden zijn met hun leven dan werkenden, wat vooral is toe te schrijven aan beperkte financiële middelen en geringere sociale participatie.

De aanname in dit onderzoek is dat werk zorgt voor stabiliteit, dagbesteding en een inkomen, en het ontbreken hiervan kan een risicofactor zijn. Omgekeerd heeft het plegen van een delict (juridische)

gevolgen die het vinden of behouden van werk bemoeilijken, te denken aan een detentieperiode waarin iemand niet beschikbaar is, het kwijtraken of niet kunnen krijgen van de VOG (Juridisch Loket, 2019), stereotype verwachtingen die werkgevers wellicht hebben over veroordeelden (Harding, Wyse, Dobson & Morenoff, 2015). Werkloosheid zou ook een significante factor zijn in het niet voltooien van het reclasseringstoezicht (Eddy Lynton, 2007). Verschillende onderzoekers stellen dat interventies (door de reclassering) meer gericht zouden moeten worden op het levensloopperspectief van de veroordeelde. Dergelijke interventies hebben niet direct te maken met bestrijding van criminaliteit maar kunnen indirect wel het leven van de veroordeelde een andere wending geven (ook wel ‘desistance’, Rodriguez, Lasch, Chandra & Lee, 2001). Toeleiding naar werk is hier een voorbeeld van: werk wordt voor de veroordeelde een nieuw ‘doel’ waardoor eerdere (met criminaliteit samenhangende) doelen minder belangrijk worden (Hermanns & Menger, 2009).

6.3 HET VINDEN OF BEHOUDEN VAN WERK

‘Werklozen’ kunnen op verschillende manieren worden getypeerd, en er zijn hierbij verschillen aan te merken in het zoekgedrag bij het zoeken naar werk (Echtelt, 2010). Uit onderzoek blijkt dat het vinden of behouden van werk (specifiek voor veroordeelden) in verband staat met het type delict (gewelddadig of niet-gewelddadig), de delict geschiedenis (aantal delicten) en het opleidingsniveau. Deze factoren leiden tot barrières in de zoektocht naar werk, dus om werk te vinden zouden deze barrières verkleind moeten worden (Oliver, 2017).

Het slagen van een re-integratietraject in het algemeen hangt voor een belangrijk deel af van de motivatie van de kandidaat. De gedemotiveerde houding kan veroorzaakt worden door verschillende factoren, zoals (faal-)angst, conflicterende belangen, teleurstelling in het verleden of gebrek aan zelfvertrouwen. Afstand tot de arbeidsmarkt kan komen door het niet beschikken over een juiste opleidingsachtergrond, praktische mogelijkheden (zoals vervoer naar de werkplek), werkervaring en/of motivatie, soms in combinatie met een structureel teruglopende vraag naar arbeid in bepaalde sectoren. Afstand kan ook komen door lichamelijke, psychische of sociale beperkingen. In sommige gevallen komen hierbij nog andere belemmerende factoren, zoals schulden, juridische of justitiële problemen, relatieproblemen, verslavingsproblematiek, taal- of gedragsproblematiek (bijvoorbeeld niet met gezag kunnen omgaan).

Alvorens bemiddeling naar arbeid überhaupt mogelijk is zijn een aantal basisvoorwaarden vereist, om ‘arbeidsmarktklaar’ te zijn. De basisvoorwaarden die hier over het algemeen voor gehanteerd worden zijn stabiliteit in de persoonlijke en sociale situatie, voldoen aan de norm voor basiseducatie, beschikken over basis werknemersvaardigheden (zoals op tijd kunnen komen, hygiëne, inzet tonen) en daadwerkelijk beschikbaar zijn. Wanneer er geen sprake is van stabiliteit in de persoonlijke en sociale situatie moet er een traject gestart worden om de persoonlijke en maatschappelijke problemen die het vinden van werk belemmeren op te lossen. Pas als dit gelukt is kan het vinden van werk prioriteit worden (Dorrepaal & Weima-oberink, 2015).

6.4 VERKLARINGEN VOOR HUISELIJK GEWELD EN RISICO INDEXATIE

Zowel daders als slachtoffers van huiselijk geweld verschillen onderling sterk in leeftijd, intelligentie, culturele achtergrond, opleiding, psychosociale omstandigheden, en de mate waarin (overige) delicten gepleegd worden. Deze diversiteit in kenmerken en de verschillende theorieën die hierop gebaseerd zijn hebben consequenties voor de diagnostiek, risicotaxatie en begeleiding van cliënten (Menger, Krechtig & Bosker, 2013).

In het boek Werken in Gedwongen Kader (2013) worden drie groepen theorieën onderscheiden: de socioculturele, de interpersoonlijke en de intra-persoonlijke theorieën. Bij socioculturele theorieën ligt

de nadruk op man-vrouw verschillen als verklaring van partnermishandeling. Hierin wordt partnermishandeling gezien als gevolg van cultuur-gerelateerde opvattingen over rechten en plichten van mannen en vrouwen. Onder de interpersoonlijke groep vallen de sociale leertheorie, hechtingstheorie en systeemtheorie. Het gaat hierin vooral om verstoorde (hechtings-)patronen, aangeleerd gedrag en de dynamiek binnen een relatie. De intra-persoonlijke theorieën leggen de nadruk op persoonlijke kenmerken van de dader, zoals erfelijkheid (temperament), middelengebruik, karakter, persoonlijkheidsstoornissen.

In de literatuur bestaat discussie over het verband tussen werkloosheid en huiselijk geweld. De rode draad hierin is dat niet werkloosheid op zich de kans op huiselijk geweld vergroot maar dat het gaat om de factoren die samenhangen met werkloosheid (bijvoorbeeld alcoholgebruik, verveling, financiële problemen) (Rodriguez, Lasch, Chandra & Lee, 2001).

Het recidiverisico van een reclassant kan ingeschat worden door intuïtie, kennis en ervaring van de reclasseringsmedewerker, en door risicotaxatie-instrumenten. De reclassering hanteert het RISC-model als risicotaxatie-instrument. Sinds 2017 is hierin B-SAFER geïntegreerd: de Brief Spousal Assault Form for the Evaluation of Risk. B-SAFER geeft een verdiepende, gestructureerde richtlijn voor het beoordelen van het risico bij relationeel geweld. De B-SAFER bevat tien risicofactoren die onderverdeeld zijn in twee secties. Sectie 2 bevat vijf risicofactoren gerelateerd aan de daders geschiedenis van psychologisch en sociaal functioneren. Een van deze vijf factoren is 'problemen met betrekking tot werk en/of financiën, chronische werkloosheid, onstabiel werk of aanzienlijke financiële moeilijkheden' (Ruiter, 2011).

6.5 AANPAK VAN HUISELIJK GEWELD EN SAMENWERKING

Vermoed wordt dat het overgrote deel van huiselijk geweldsincidenten die plaatsvinden nooit bekend worden, omdat ze zich afspelen in intieme relaties waarin sprake is van afhankelijkheid. Geweldsdelicten 'achter de voordeur' kunnen zich eenmalig voordoen, als een onverwachts incident, maar kan ook met grote regelmaat terugkeren. Als iemand het slachtoffer wordt van herhaald geweld dan is er sprake van structureel geweld. Structureel geweld heeft doorgaans een langere aanloop en kan dan ook langer doorgaan: het verloopt in zekere zin procesmatig en stopt niet vanzelf (Janssen, Wentzel & Vissers, 2015).

Door ervaren politiemensen wordt een cyclus herkend die vooral voorkomt bij het type huiselijk geweld dat aangeduid wordt als 'common couple violence'. Geweld in gezinnen, met name partnergeweld, kan een gevolg zijn van geleidelijk oplopende spanningen. De cyclus wordt korter naarmate de cyclus vaker wordt afgewerkt (en herhaalt zich dus maandelijks, wekelijks of zelfs dagelijks). De eerste fase bestaat uit oplopende spanningen, woordenwisselingen tussen slachtoffer en pleger bouwen zich op tot schelden, uitdagen en dreigen en dit wordt langzaam een patroon. Fase twee is de aanloop naar (nieuw) geweld. De spanningen die spelen leiden tot angstgevoelens, onderwerping en aanstekelijke woede. Beide partners verliezen hierin de controle. Fase drie is de geweldsuitbarsting, de spanningen escaleren in fysiek, seksueel of psychisch geweld. Het geweld kan eenzijdig zijn (pleger mishandelt het slachtoffer) maar kan ook wederzijds zijn. Fase vier is een periode van schok, ontkenning, ongeloof en schaamte. De pleger kan zich schuldig voelen, probeert de relatie weer goed te krijgen en belooft dat het nooit meer zal gebeuren. Een tijdje later als deze schok weer voorbij is kunnen de spanningen weer oplopen (Janssen, Wentzel & Vissers, 2015).

Huiselijk geweld en kindermishandeling kunnen ook benaderd worden vanuit een systeemtheoretisch perspectief. De systeemtheorie ziet huiselijk geweld niet als een daad van één gezinslid tegen een ander, maar als een verschijnsel dat zich voordoet in de wisselwerking tussen de gezinsleden. Er is hierbij aandacht voor interactiepatronen en omstandigheden die de dynamiek tussen gezinsleden

bepalen. Het probleem huiselijk geweld wordt in de context geplaatst en deze context dient veranderd te worden (Janssen, Wentzel & Vissers, 2015).

Voor huiselijk geweld is een ‘sluitende aanpak’ nodig. De aanpak moet de hele doelgroep bereiken en het hele werkterrein omvatten. Alle interventies vanuit verschillende instanties rondom huiselijk geweld (voor slachtoffers én daders en vanuit maatschappelijk én justitieel oogpunt) moeten zo goed mogelijk aan elkaar gekoppeld en op elkaar afgestemd zijn om een ‘sluitende aanpak’ te creëren. Hiervoor zijn in het hele land ketens gevormd. Doordat in Nederland het beleid voor huiselijk geweld gedecentraliseerd is ziet de keten er niet in elke gemeente precies hetzelfde uit, maar er zijn wel een aantal vaste schakels te onderscheiden:

1. De *frontoffices*, die fungeren als toegang tot de hulp. Dit zijn de Steunpunten Huiselijk Geweld (SHG), Advies- en meldpunten kindermishandeling (AMK), Veiligheidshuizen, Centra voor Jeugd en Gezin. Veilig Thuis bestaat tegenwoordig als combinatie van SHG en AMK, als ‘AMHK’.
2. De *backoffices*, die bestaan uit lokale teams die samen de sluitende aanpak proberen te realiseren. Dit zijn wijkteams, algemeen maatschappelijk werk/maatschappelijke dienstverlening, jeugdhulpaanbieders, (vrouwen)opvanghuizen, Geestelijke Gezondheidszorg (GGZ), de Politie, het Openbaar Ministerie, de reclassering, en andere ketenpartners zoals bureaus voor rechtshulp en de Raad voor de Kinderbescherming.
3. De *verwijzers*, de beroepskrachten die in direct contact staan met de slachtoffers en/of plegers en die signalen van geweld opvangen. Dit kunnen bijvoorbeeld huisartsen, consultatiebureaus, jeugdartsen, leerkrachten, verpleegkundigen, fysiotherapeuten of werkgevers zijn. De Meldcode Huiselijk Geweld roept hen op de signalen die zij opvangen bespreekbaar te maken en de personen om wie het gaat te verwijzen naar hulpinstellingen. Bij acuut (dreigend) gevaar zullen de verwijzers in actie moeten komen door een melding te maken bij de politie of het AMHK (Janssen, Wentzel & Vissers, 2015).

De reclassering maakt deel uit van de ketenaanpak voor huiselijk geweld. Er wordt samengewerkt met verschillende internationale, landelijke en lokale organisaties. Naast de partijen die betrokken zijn bij de aanpak van huiselijk geweld zijn er natuurlijk voor andere aandachtsgebieden weer andere instanties. Zo wordt bijvoorbeeld op het gebied van toeleiding naar werk samengewerkt met Divosa, gemeenten, Humanitas en meer (Reclassering Nederland, 2019).

6.6 FIRST OFFENDERS

First offenders hebben over het algemeen een lager recidivepercentage dan ‘meerplegers’ (Ministerie van Veiligheid en Justitie, 2014). Vergeleken met de verwachting voor first offenders om te recidiveren neemt de kans toe met 11% bij één eerder contact met justitie, tot 44% meer kans met tien eerdere justitiecontacten (onder constanthouding van alle overige kenmerken) (Ministerie van Veiligheid en Justitie, 2014). Het percentage van werkloosheid (vlak voor het plegen van het delict) ligt hoger onder recidivisten dan onder first offenders (Ministerie van Veiligheid en Justitie, 2014). Uit onderzoek blijkt dat leeftijd een bepalende factor is in het aandeel van first offenders in de criminaliteitscijfers en dat de kans op recidive bij first offenders het grootst (35-40%) is bij plegers van vermogens- en geweldsdelicten (waaronder ook huiselijk geweld) (Ministerie van Justitie en Veiligheid, 2018). In de literatuur is weinig specifiek beleid te vinden voor de groep first offenders. De ‘Aanwijzing kader voor strafvordering OM-afdoening’ bevat wel regelgeving hierover zoals in het juridisch kader genoemd is.

7. METHODE- EN ANALYSEKADER

Per onderzoeksvraag zal uitgelegd worden met welke methode de informatie vergaard is voor beantwoording.

7.1 ONDERZOEKSVRAAG 1

Welke handelswijze hanteert de reclassering voor first offenders die een reclasseringstoezicht opgelegd hebben gekregen voor het plegen van huiselijk geweld in het kader van toeleiding naar werk en welke acties en/of interventies worden hierbij gepleegd?

In onderzoeksvraag 1 zijn de onderzoekseenheden waarover een uitspraak gedaan wordt de toezichthouders van de reclassering. De beantwoording van deze vraag is gebaseerd op literatuuronderzoek, dossieronderzoek en een gesprek met de duo-coach. De duo-coach is een beleidsmedewerker van de LJ&R, toegewezen door het lectoraat. Allereerst is gekeken of er sprake is van een vaste handelswijze die geldt voor de reclasseringsmedewerkers op het gebied van toeleiding naar werk van het type cliënt dat onderzocht wordt (de first offender die een reclasseringstoezicht opgelegd heeft gekregen voor het plegen van huiselijk geweld). In de literatuur is in wetenschappelijke bronnen gezocht naar eventueel beleid, richtlijnen of protocollen die gevolgd dienen te worden, en als dit bestaat hoeveel discretionaire ruimte de reclasseringsmedewerkers hierin hebben. Alle informatie is getoetst aan relevantie, betrouwbaarheid en validiteit alvorens deze gebruikt is.

In de literatuur is geen beleid gevonden voor toeleiding naar werk voor een toezichthouder binnen een reclasseringstoezicht. Over de onderwerpen first offenders en huiselijk geweld bestaat wel regelgeving, dit is opgenomen in het juridisch kader. Omdat er op voorhand geen vastgestelde regels gevonden zijn in de literatuur over toeleiding naar werk van het type cliënt, moest uit dossieronderzoek blijken wat de medewerkers dan precies wél doen, en of er überhaupt acties en/of interventies gepleegd worden. De dossiers zijn geselecteerd op basis van een aantal criteria. Het toezicht moet geëindigd zijn in het jaar 2015, de cliënt moet een first offender zijn, de cliënt moet het toezicht opgelegd gekregen hebben voor het delict huiselijk geweld, de cliënt moet op het moment van het plegen van het delict werkloos zijn. Uit de selectie door de reclassering kwamen in totaal 15 bruikbare dossiers, welke allemaal geanalyseerd zijn met een codeerschema gemaakt door het lectoraat. Om de validiteit van het onderzoek te vergroten zijn deze dossiers elk op dezelfde manier geanalyseerd. Iedere student die in dit afstudeertraject onderzoek doet voor het lectoraat heeft hetzelfde codeerschema gebruikt voor de analyse, waardoor de resultaten voor het lectoraat beter te vergelijken en toe te passen zijn. Om de gegevens uit het ingevulde codeerschema te vertalen naar antwoorden op de onderzoeksvraag zijn tabellen gemaakt, die vervolgens weer geanalyseerd zijn. De methode voor dataverzameling heeft geleid tot reproduceerbare gegevens, omdat de variabelen in het codeerschema zo objectief zijn. De waarde die aan deze gegevens gehecht wordt kan wel verschillen per persoon die de analyse doet, omdat hierbij een klein stukje eigen interpretatie komt kijken.

Het ingevulde codeerschema kan wegens privacygevoelige informatie niet opgenomen worden in dit scriptieverslag. Op de horizontale as konden eerst de kenmerken van het toezicht ingevuld worden zoals weergegeven in bijlage 2 (tabel 1). Vervolgens de datum van het contact, de actie van de toezichthouder en de eventuele actie van een andere partij. Daarna is de situatie beschreven per leefgebied en of hierbij problemen spelen. Een voorbeeld: ‘Type woonsituatie: voor lange tijd inwonend. Problemen op gebied van woonsituatie: ja. Zo ja, welke: op zoek naar eigen woonruimte maar krijgt geen urgentie’. De andere ‘leefgebieden’ zijn opleiding, betaald werk, onbetaald werk, inkomen, schulden, relaties (gezin), relaties (vrienden/kennissen), drugsgebruik, alcoholgebruik, antisociaal gedrag, denkpatronen, sociale vaardigheden, levensdoelen, (pro-criminele) houding,

verantwoordelijkheid, motivatie, gezondheids- of ggz-problemen of verstandelijke beperking. Als laatste kon aangegeven worden of er een verandering heeft plaatsgevonden ten opzichte van de vorige datum en of deze verandering is toe te schrijven aan de reclassering (volledig, gedeeltelijk of niet) of aan een andere partij. Op de verticale as stonden de data van de activiteiten chronologisch onder elkaar.

Dossieronderzoek is een geschikte methode voor dit onderzoek omdat in de dossiers is vastgelegd wat er binnen het toezicht gedaan is door de reclassering. Bij alle activiteiten wordt een notitie gemaakt door de toezichthouder. De notitie van de toezichthouder is steeds een momentopname, waarbij de veranderingen zichtbaar zijn, eventuele handelingen vastgelegd worden maar de toezichthouder ook de houding en het gedrag waarneemt van de cliënt. De eerste activiteit is doorgaans een eerste meldplicht waarin de toezichtregels en doelen besproken worden met de cliënt en de laatste is de beëindiging van het toezicht doordat de opgelegde termijn verstreken is of er vroegtijdig beëindigd wordt. Aan het begin van het toezicht wordt meestal een RISC gedaan, wat een goed startpunt weergeeft voor de rest van het toezicht. Niet alleen de gesprekken met de cliënt zijn opgenomen als 'activiteit' binnen het dossier maar ook contact met andere partijen en handelingen buiten de cliënt om (zoals intern overleg). Discussiepunten over de gemaakte keuzes met betrekking tot het dossieronderzoek worden besproken in hoofdstuk 11.

Om de bevindingen uit dossieronderzoek te bevestigen dan wel ontkrachten is een gesprek gevoerd met de duo-coach. Dit is een gedeeltelijk gestructureerd gesprek geweest, er zijn vooraf een aantal vragen bedacht (bijlage 6) die gesteld zijn maar er was ook ruimte voor andere vragen en input. Voorafgaand aan het gesprek heeft de duo-coach het concept van het scriptieverslag toegestuurd gekregen en deze is doorgenomen. Inhoudelijk zijn uit dit gesprek geen nieuwe bevindingen voortgekomen, het doel van het gesprek was meer om feedback te ontvangen op het onderzoek van een professional. Dit zou de betrouwbaarheid en validiteit van de uitkomsten moeten vergroten.

7.2 ONDERZOEKSVRAAG 2

Welke effecten heeft de handelswijze van de reclassering in het kader van toeleiding naar werk voor de cliënt (de first offender die een reclasseringstoezicht opgelegd heeft gekregen voor huiselijk geweld) en zijn levensloop?

In onderzoeksvraag 2 zijn de onderzoekseenheden waarover een uitspraak gedaan wordt: de first offenders die een reclasseringstoezicht opgelegd hebben gekregen voor het plegen van huiselijk geweld (ook wel cliënt of onder toezicht gestelde genoemd). Met deze vraag werd beoogd vast te stellen wat de handelswijze van de reclassering (zoals onderzocht in onderzoeksvraag 1) bijdraagt voor de cliënt zelf. Er is gekeken naar wat er in het leven van de cliënt is veranderd tijdens het toezicht en waardoor dit is gekomen, en wat deze veranderingen voor effect hebben. De voornaamste onderzoeksmethode die gebruikt is voor beantwoording van deze vraag is wederom dossieronderzoek, aangevuld met literatuuronderzoek en het gesprek met de duo-coach. In tegenstelling tot vraag 1 is niet gekeken naar wat de reclassering doet, maar wat de uitwerking hiervan is op de cliënt.

De dossiers zijn dezelfde als die van onderzoeksvraag 1 en zijn aan de hand van dezelfde ingevulde gegevens in het coderingsschema geanalyseerd. Bij deze onderzoeksvraag ligt de aandacht op de effecten van de handelswijze, met als belangrijkste vraag: vindt de cliënt door de handelswijze van de reclassering werk of niet, en wat zijn de gevolgen hiervan? Ook andere factoren voor het wel of niet vinden van een baan en welke effecten er eventueel op andere leefgebieden dan werk te zien zijn in het dossier zijn meegenomen in de beantwoording van deze onderzoeksvraag. Net zoals bij de eerste onderzoeksvraag is het gesprek met de duo-coach en literatuuronderzoek gebruikt als methode om de bevindingen van het dossieronderzoek te bevestigen, ontkrachten of verder aan te vullen.

7.3 ONDERZOEKSVRAAG 3

Welke samenwerkingspartners (organisaties/instanties) worden betrokken bij de handelswijze van de reclassering in het proces van toeleiding naar werk van first offenders die een toezicht opgelegd gekregen hebben voor het plegen van huiselijk geweld en op welke manier en wanneer in het toezicht gebeurt dit?

Onderzoeksvraag 3 is gericht op het achterhalen van de manier waarop samengewerkt wordt met andere organisaties, ketenpartners of het netwerk van de cliënt, en wie deze partijen zijn en wat zij doen. Door middel van literatuuronderzoek is gekeken wat de reclassering aangeeft over samenwerking en hoe de ‘keten’ eruit ziet, dit is opgenomen in het theoretisch kader. Hiermee is duidelijk geworden welke organisaties of instanties er bestaan die in beginsel actief zijn in dit domein (huiselijk geweld, toeleiding naar werk, maatschappelijke participatie), dus welke organisaties de reclassering mogelijk zou kunnen betrekken bij de toeleiding naar werk van de cliënt.

Met deze kennis als achtergrondinformatie konden de gegevens uit het dossieronderzoek makkelijker verwerkt worden en het dossieronderzoek kon weer de informatie uit het literatuuronderzoek bevestigen, ontkrachten of aanvullen. Uit dossieronderzoek moest namelijk blijken welke organisaties of andere partijen in de praktijk daadwerkelijk betrokken worden, wanneer en hoe deze partijen precies in beeld komen en wat zij precies doen. De dossiers zijn wederom dezelfde als die van onderzoeksvraag 1 en 2 en zijn in hetzelfde codeerschema verwerkt. Per activiteit kon naast de acties/interventies van de toezichthouder genoteerd worden of er een andere partij betrokken was en wat deze hierbij deed, wat de uitkomsten voor deze onderzoeksvraag overzichtelijk maakte. In tabellen (bijlage 5) is weergegeven per dossier welke partijen betrokken zijn en bij welke activiteiten contact was met deze partijen. Vervolgens zijn al deze partijen gecategoriseerd op ‘type partij’, waarmee een cirkeldiagram is gemaakt die de beantwoording van de onderzoeksvraag ondersteund. Ook is de samenwerking met andere partijen besproken met de duo-coach.

8. RESULTATEN

Onderstaand zal per onderzoeksvraag het dossieronderzoek geanalyseerd worden en gekoppeld worden aan het literatuuronderzoek om de onderzoeksvraag te beantwoorden. In bijlage 2 is schematisch weergegeven wat de kenmerken zijn van de 15 dossiers: leeftijd, delict, specificatie opdracht, start- en einddatum van het toezicht, bijzondere voorwaarden en of het toezicht voltooid is of voortijdig positief of negatief beëindigd.

8.1 ONDERZOEKSVRAAG 1

Welke handelswijze hanteert de reclassering voor first offenders die een reclasseringstoezicht opgelegd hebben gekregen voor het plegen van huiselijk geweld in het kader van toeleiding naar werk en welke acties en/of interventies worden hierbij gepleegd?

8.1.1 TOELEIDING NAAR WERK

In onderstaande tabel (tabel 2) is weergegeven in welke dossiers de cliënt werk heeft gevonden, of er in dit dossier aandacht is geweest voor (het vinden van) werk en of er in het kader van toeleiding naar werk acties en/of interventies zijn gepleegd door de toezichthouder. Met ‘werk gevonden’ wordt bedoeld dat de cliënt tijdens het toezicht werk heeft verkregen en heeft behouden tot en na afloop van het toezicht (werk zoals gedefinieerd in het hoofdstuk kernbegrippen). Met ‘aandacht’ wordt bedoeld dat de toezichthouder het onderwerp werk tijdens de gesprekken met cliënt aankaart, de stand van zaken, (on-)mogelijkheden, doelen, motivatie bespreekt.

Tabel 2

Dossiernummer	Werk gevonden	Aandacht door TZH	Interventie/actie door TZH
1	Ja	Ja	Ja
2	Ja	Minimaal	Nee
3	Ja	Ja	Ja
4	Nee	Nee	Nee
5	Nee	Nee	Nee
6	Ja	Minimaal	Nee
7	Nee*	Minimaal	Nee
8	Nee**	Ja	Nee
9	Nee**	Ja	Nee
10	Nee	Ja	Nee
11	Ja	Ja	Nee
12	Ja	Ja	Ja
13	Ja	Ja	Nee
14	Nee	Nee	Nee
15	Nee**	Nee	Nee

*Tijdens toezicht tijdelijk onbetaald werk gehad (vrijwilligerswerk)

**Tijdens toezicht tijdelijk betaald werk gehad (voornamelijk via uitzendbureau)

Uit tabel 2 is op te maken dat er in 2/3^e van de dossiers wel aandacht besteed wordt aan werk (er wordt over gepraat met de cliënt) maar dat er nauwelijks interventies worden gepleegd door de toezichthouder op dit gebied en dat in 7 van de 15 dossiers werk gevonden wordt. Over deze cijfers (7 van de 15) is discussie mogelijk: enkel de dossiers waarin de cliënt aan het eind van het toezicht (vast) werk had zijn meegenomen, niet de dossiers waarin tijdens het toezicht kortdurend werk was. Ook is

het de vraag hoe lang de cliënt het werk na afloop van het toezicht behouden heeft, dit zou idealiter in vervolgonderzoek naar dezelfde dossiers verder nagekeken moeten worden.

8.1.2 ANDERE LEEFGEBIEDEN

In onderstaande tabel (3) is weergegeven (met een x) aan welke leefgebieden aandacht besteed is tijdens het toezicht. Op de leefgebieden waar aandacht aan is besteed speelden problemen waaraan gewerkt diende te worden. De dossiers waarin geen aandacht is besteed aan werk zijn lichtblauw gemarkeerd. De tabel geeft een heel algemeen beeld van de problemen die spelen bij de cliënten, niet genuanceerd per leefgebied. Zo kan er bij 'houding' sprake zijn van gebrekkige motivatie, of bijvoorbeeld van agressiviteit of een persoonlijkheidsstoornis die naar voren komt in de houding van de cliënt tijdens de gesprekken.

Tabel 3

Dossiernummer	woning	opleiding	werk	inkomen	relaties	drugs	alcohol	houding
1	x	x	x	x	x	x		x
2	x		x	x	x			x
3			x	x	x			
4*								
5		x		x	x			
6			x	x	x	x		x
7	x		x	x	x		x	
8			x	x	x	x		
9		x	x		x			x
10			x	x	x			
11	x		x					
12		x	x	x				x
13	x		x		x	x		
14	x			x				x
15	x			x	x	x		

*Dit was een dossier met weinig activiteiten (24) waarin vooral aandacht besteed is aan de bijzondere voorwaarden: locatiegebod en locatieverbod met enkelbandcontrole.

In tabel 3 is zichtbaar dat in de dossiers waarbij geen werk is gevonden, wel aandacht is besteed aan andere leefgebieden. Deze leefgebieden hadden tijdens het toezicht schijnbaar de prioriteit, zoals in het theoretisch kader besproken is: alvorens bemiddeling naar arbeid mogelijk is zijn een aantal basisvoorwaarden vereist (stabiliteit in de persoonlijke en sociale situatie, basiseducatie, basis werknemersvaardigheden, beschikbaarheid). Of specifiek op deze voorwaarden verandering is geweest blijkt uit tabel 4.

Wat opvalt is dat de groep erg divers, heterogeen is. In het theoretisch kader is benoemd dat zowel daders als slachtoffers van huiselijk geweld sterk onderling van elkaar verschillen in kenmerken, wat te herkennen is in het dossieronderzoek. Een tweede punt dat opvalt is dat in 11 van de 15 dossiers sprake is van problemen op het gebied van relaties. Het gaat hierbij niet altijd om de verstoorde relatie met het slachtoffer.

Een derde punt dat opvalt is dat niet bij elk dossier waarin problemen zijn op gebied van inkomen óók aandacht besteed wordt aan werk of andersom, terwijl dit wel leefgebieden zijn die sterk aan elkaar gerelateerd zijn. Van de 15 onderzochte dossiers hebben 2 cliënten een Werkloosheidswet-uitkering, 8 een (aanvullende) Participatiewet-uitkering en de overige cliënten hebben geen inkomen of zijn afhankelijk van anderen. Uit het dossieronderzoek is op te maken dat het hebben van een uitkering in

plaats van een inkomen uit arbeid niet altijd gezien wordt als ‘probleem’, het is tenslotte een stabiel inkomen in vergelijking met géén inkomen.

8.2 ONDERZOEKSVRAAG 2

Welke effecten heeft de handelswijze van de reclassering in het kader van toeleiding naar werk voor de cliënt (de first offender die een reclasseringstoezicht opgelegd heeft gekregen voor huiselijk geweld) en zijn levensloop?

8.2.1 AANDACHT

In 11 van de 15 dossiers is aandacht besteed aan toeleiding naar werk door de toezichthouder tijdens het toezicht. In de overige 4 dossiers wordt werk ook benoemd (in ieder geval in de RISC) maar wordt dit verder in het toezicht niet besproken. De hoeveelheid contacten (activiteiten) en aandacht in de 11 dossiers verschilt, net zoals de manier waarop de aandacht besteed wordt. Zo komt het voor dat de toezichthouder simpelweg vraagt aan de cliënt hoe het gaat met zijn/haar zoektocht naar werk. Het onderwerp werk wordt dan besproken in het meldplichtcontact, en de toezichthouder schrijft op wat de stand van zaken is. De toezichthouder motiveert, spoort aan en geeft inzicht in de voordelen van werk. Nog een andere manier die voorkwam in de dossiers is dat de toezichthouder actief met de cliënt doelen opstelt en opdrachten geeft, zoals: ‘afgesproken dat cliënt zich vóór de volgende meldplicht heeft ingeschreven bij uitzendbureaus’ of ‘voor de volgende meldplicht heeft cliënt een afspraak gepland met een jobcoach’. Niet in elk van de 11 dossiers gaat de aandacht om de toeleiding naar werk, het kan ook gaan om het behouden van werk.

Het aandeel dat ‘aandacht’ door de toezichthouder heeft voor de veranderingen in het leven van cliënt is moeilijk bepaalbaar. ‘Effect’ wordt in dit onderzoek (zoals omschreven in hoofdstuk 4.6) uitgelegd als ‘uitwerking’: waar leidt het toe en hoe verandert de situatie van de cliënt? In het dossieronderzoek zijn geen directe oorzaak-gevolg verbanden te herkennen. Praten over een bepaald onderwerp kan aandeel zijn in onder andere de motivatie, inzicht en kennis, wat misschien niet direct leidt tot een verandering maar wel bijdraagt. Deze bijdrage hoeft niet direct zichtbaar te zijn in het dossieronderzoek, de verandering kan ook heel minimaal zijn of verder in de toekomst liggen.

8.2.2 INTERVENTIES/ACTIES

In slechts 3 van de 15 dossiers heeft de toezichthouder een interventie ingezet in het kader van toeleiding naar werk tijdens het toezicht. Deze drie worden interventies genoemd omdat er sprake is van een bepaalde bewustheid en doelmatigheid. Twee interventies waren een aanmelding bij een andere partij. De eerste was aanmelding van de cliënt bij een uitzendbureau door de toezichthouder. Deze interventie had direct effect: de cliënt kon binnen één maand via het uitzendbureau starten met zijn proeftijd bij een werkgever. Hiermee kan dus vastgesteld worden dat de reclassering een groot aandeel heeft gehad in toeleiding naar werk van deze cliënt. De tweede interventie was inschrijving van de cliënt bij Humanitas Homerun door de toezichthouder. Humanitas heeft vervolgens met cliënt sollicitatiebrieven en een curriculum vitae gemaakt. De cliënt is uiteindelijk aan het werk gekomen via een uitzendbureau. Wat het precieze aandeel van de hulp van Humanitas (en dus indirect de inschrijving door de toezichthouder) hierin is geweest is onduidelijk. De derde interventie was het schrijven van een brief voor cliënt zijn zitting in bezwaar tegen het besluit van intrekking van zijn VOG. De cliënt heeft uiteindelijk een VOG gekregen voor werk bij PostNL. Het is niet bepaalbaar hoe groot het aandeel van de brief van de toezichthouder is geweest in de zitting hierover.

In de bijzondere voorwaarden kan door de rechter (op advies van de reclassering) een gedragsinterventie opgelegd worden, waarna de reclassering tijdens het toezicht bepaalt welke training binnen de opgelegde categorie ingezet wordt. In bijlage 3 is een korte omschrijving van elke training te vinden. In tabel 5 (bijlage 4) is te zien welke mogelijke gedragsinterventies er zijn en of deze in de dossiers zijn ingezet. Wat opvalt is dat in géén van de 15 dossiers de training ‘Werken aan werk’ is ingezet, terwijl alle 15 de cliënten bij aanvang van het dossier werkloos waren.

In een aantal dossiers wordt een plaatsing forensische zorg gedaan door de toezichthouder. Forensische zorg is zorg die in een strafrechtelijke beslissing opgelegd wordt. Bij ambulante zorg doet de reclassering de indicatiestelling en plaatsing via Ifzo. Bij klinische zorg en verblijfszorg volgend op klinische zorg: de reclassering doet de aanmelding bij NIFP/IFZ via Ifzo waarna NIFP/IFZ de verdere indicatiestelling en plaatsing verzorgt (Handboek 3RO, 2016). In bijlage 5 (verder toegelicht bij onderzoeksvraag 3) zijn onder andere de zorginstellingen te zien waarmee samengewerkt is per dossier.

8.2.3 LEVENSLLOOP

In het theoretisch kader en in hoofdstuk 8.1.2 is benoemd dat er voordat het mogelijk is om werk te zoeken of te kunnen behouden voldaan moet worden aan een aantal basisvoorwaarden. Hieronder twee tabellen, tabel 4 laat zien hoeveel cliënten aan het begin van het toezicht voldoen aan de voorwaarden, en tabel 5 laat zien hoeveel cliënten voldoen aan de voorwaarden aan het eind van het toezicht. Dit geeft inzicht in wat er veranderd tijdens het toezicht.

Tabel 4: start toezicht

Voorwaarde	Onderverdeeld in:	Aantal voldoet	Aantal voldoet niet
Stabiliteit in de persoonlijke situatie	Gedrag (houding, verantwoordelijkheidsgevoel)	13	2
	Gezondheid (lichamelijk/psychisch)	13	2
	Middelengebruik/verslavingsproblematiek	7	8
Stabiliteit in de sociale situatie	Woning	9	6
	Relaties (netwerk, directe omgeving)	6	9
	Inkomen (ook schulden)	2	13
Voldoen aan de norm voor basiseducatie	Basisschool + eventueel middelbare school	15	
	Beroepsgerichte opleiding/vaardigheden	8	7
Beschikken over basis werknemersvaardigheden	Houden aan afspraken (inzet tonen, op tijd komen)	14	1
	Overige basiszaken (bv. hygiëne, gesprekvoering)	15	
Beschikbaar zijn	In het leven is ruimte voor een baan	15	
Totaal 165		117	48

Tabel 5: eind toezicht

Voorwaarde	Onderverdeeld in:	Aantal voldoet	Aantal voldoet niet
Stabiliteit in de persoonlijke situatie	Gedrag (houding, verantwoordelijkheidsgevoel)	12	3
	Gezondheid (lichamelijk/psychisch)	14	1
	Middelengebruik/verslavingsproblematiek	10	5
Stabiliteit in de sociale situatie	Woning	11	4
	Relaties (netwerk, directe omgeving)	10	5
	Inkomen (ook schulden)	8	7
Voldoen aan de norm voor basiseducatie	Basisschool + eventueel middelbare school	15	
	Beroepsgerichte opleiding/vaardigheden	10	5
Beschikken over basis	Houden aan afspraken (inzet tonen, op tijd komen)	11	4

werknemersvaardigheden	Overige basiszaken (bv. hygiëne, gesprekvoering)	15	
Beschikbaar zijn	In het leven is ruimte voor een baan	14	1
Totaal 165		130	35

Over het algemeen kan naar aanleiding van het dossieronderzoek geconcludeerd worden dat de handelswijze van de reclassering wel veranderingen teweeg brengt in het leven van de cliënt. Het grootste verschil is te zien op de voorwaarde ‘stabiliteit in de sociale situatie’, en dan met name ‘inkomen’. Van de 15 cliënten hadden er 13 bij aanvang van het toezicht geen stabiel inkomen, en bij einde van het toezicht waren dit er nog maar 7. Hoe de verdere levensloop van de cliënt is (na het einde van het reclasseringtoezicht) is niet vast te stellen in dit onderzoek, maar er kan verondersteld worden dat de veranderingen tijdens het toezicht effect blijven hebben op het leven na het toezicht.

8.3 ONDERZOEKSVRAAG 3

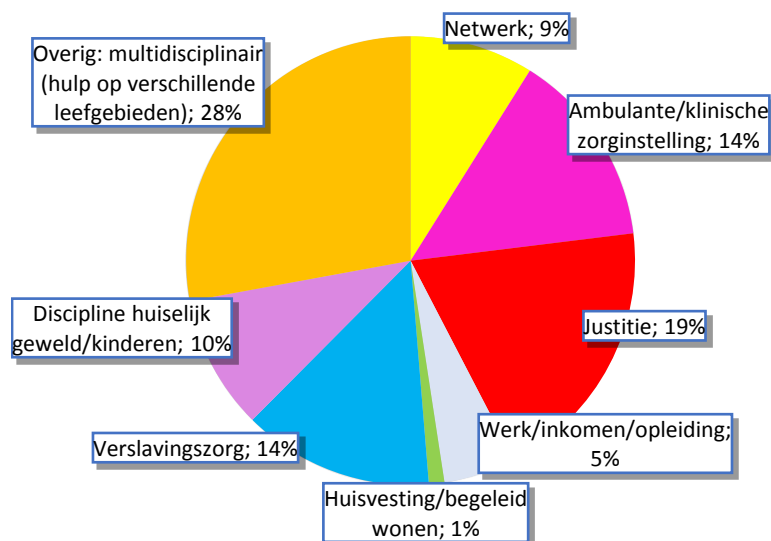
Welke partijen (ketenpartners, organisaties, instanties, netwerk cliënt) worden betrokken bij de handelswijze van de reclassering in het proces van toeleiding naar werk van first offenders die een toezicht opgelegd gekregen hebben voor het plegen van huiselijk geweld en op welke manier en wanneer in het toezicht gebeurt dit?

Uit dossieronderzoek en het gesprek met de duo-coach kan een algemeen beeld geschetst worden van de manier van samenwerking met andere partijen. Er worden relatief veel andere partijen betrokken bij de handelswijze van de reclassering, met elk een andere taak en andere mogelijkheden. In een paar dossiers werkt de toezichthouder intensief samen met de andere partijen, door te overleggen over en met de cliënt, afspraken te maken en te evalueren. Wanneer er geen samenwerking is of geen afspraken gemaakt worden met de andere partijen blijkt dat de uitvoering van de hulpverlening moeilijker wordt. Dan is niet duidelijk wie welke taak op zich gaat nemen. Er bestaat hier tevens geen beleid over. De duo-coach gaf aan dat de invulling van de taak van de reclassering vooral gebaseerd is op professionaliteit en eigen inschatting van de toezichthouder, wat te herkennen is aan de verschillen in de handelswijze tussen de dossiers. De onduidelijkheid over de taken en verantwoordelijkheden per partij heeft gevolgen voor de efficiëntie van de samenwerking.

Alvorens het voor de toezichthouder mogelijk is om informatie die de cliënt betreft te delen met anderen is meestal toestemming nodig. Er mag alleen informatie gegeven en gevraagd worden als het noodzakelijk is voor de reclasseringstaak. Voor contacten met het sociale netwerk is altijd toestemming van de cliënt vereist. Voor contact met justitiële ketenpartners en contact met zorgaanbieders waarvoor de zorg is opgelegd in de strafrechtelijke beslissing is géén toestemming nodig. Voor andere instanties (zoals Veilig Thuis) is wel toestemming vereist om informatie te vragen en te delen, maar niet als er alleen een melding gedaan wordt. De toestemming van cliënt dient per partij vastgelegd te worden (Handboek 3RO, 2016).

Per dossier is in tabellen (bijlage 5) weergegeven welke partijen betrokken zijn tijdens het toezicht en bij welke activiteit in het dossier er contact is geweest met deze partij. Hiermee wordt duidelijk wanneer in het toezicht de partijen betrokken worden en hoe intensief de samenwerking is. Vervolgens zijn deze partijen gecategoriseerd, op type partij/discipline. De verdeling van de partijen is weergegeven in onderstaand cirkeldiagram.

Verdeling partijen

8.3.1 TOELEIDING NAAR WERK

In de tabellen van bijlage 5 zijn de partijen die zich in de kern richten op werk, toeleiding naar werk, inkomen en- of opleiding lichtblauw gemarkeerd. Deze partijen vertegenwoordigen 5% van het geheel, wat te zien is in het cirkeldiagram. De partijen die onder ‘overig: multidisciplinair (hulp op verschillende leefgebieden)’ gecategoriseerd zijn kunnen ook een bijdrage leveren in toeleiding naar werk, omdat zij ondersteuning bieden op breder niveau. Een voorbeeld hiervan is Humanitas, reeds benoemd in hoofdstuk 8.2.2.

8.3.2 ANDERE LEEFGEBIEDEN

Uit het cirkeldiagram is op te maken dat 19% van alle contact met andere partijen contact met justitie is. In de samenwerkingsovereenkomst Politie – Reclassering – OM (2011) zijn landelijke afspraken gemaakt over de rol van de Politie, reclassering en het Openbaar Ministerie tijdens het toezicht. In de dossiers is naar voren gekomen dat de toezichthouder regelmatig contact opneemt met de Officier van Justitie om zaken als waarschuwingen aan cliënt, voortijdig positief/negatief beëindigen van het toezicht, onduidelijkheden in de opdracht te bespreken. De rol van de politie is ook gebleken in de dossiers bij afspraken over de handhaving van vrijheidsbeperkende voorwaarden (contactverbod, locatieverbod, locatiegebod) (Handboek 3RO, 2011).

In de dossiers vertegenwoordigde het netwerk van de cliënt 9% van het contact met andere partijen. Mensen uit de persoonlijke omgeving van de cliënt zijn waardevolle referenten, zij kunnen informatie geven over hoe de cliënt zich in zijn eigen omgeving gedraagt en de cliënt bijstaan in zijn problemen. Wat zichtbaar is in de dossiers is dat de toezichthouder contact kan houden met het netwerk van de cliënt (bijvoorbeeld ouders) om te vragen hoe de situatie thuis is, en dat andersom het netwerk ook contact kan houden met de toezichthouder als er iets is voorgevallen. Wat ook voorkomt is dat mensen uit het netwerk (bijvoorbeeld partner) mee gaan naar de meldplichtgesprekken als cliënt bijvoorbeeld moeite heeft met de Nederlandse taal of licht verstandelijk beperkt is, om te zorgen dat cliënt het begrijpt (Handboek 3RO, 2016).

9. CONCLUSIE

De conclusie geeft antwoord op de probleemstelling door kort de belangrijkste punten uit de antwoorden op de onderzoeksvragen te herhalen. Ook worden de overige bevindingen (die geen antwoord geven op de probleemstelling maar toch van belang zijn) genoemd.

9.1 ANTWOORD OP DE PROBLEEMSTELLING

Wat draagt de reclassering bij aan toeleiding naar werk van first offenders die voor het delict huiselijk geweld een reclasseringstoezicht opgelegd hebben gekregen?

De reclassering heeft aandacht besteed aan toeleiding naar werk in 11 van de onderzochte 15 dossiers. Dit is 'veel' te noemen, want in het overgrote deel van de dossiers werd aandacht besteed aan werk. Er zijn echter maar weinig acties/interventies gepleegd (slechts 3 in 15 dossiers). Andere leefgebieden hebben doorgaans prioriteit. Er is geen vast beleid voor de invulling van het toezicht waar de toezichthouder zich aan dient te houden. Op het gebied van toeleiding naar werk dient de toezichthouder vanuit zijn eigen professionaliteit te bepalen wat de taak van de reclassering is. Uit het dossieronderzoek is tevens geen specifieke benaderingswijze te ontdekken voor de doelgroep first offenders in combinatie met het delict huiselijk geweld. In hoeverre 'aandacht' een aandeel heeft in het vinden van werk of in de verdere levensloop van de cliënt blijkt moeilijk bepaalbaar. De interventies daarentegen hebben wel zichtbare effecten. De gedragsinterventie 'Werken aan werk' is in geen van de 15 dossiers ingezet.

Er is in de dossiers regelmatig contact met andere partijen, waarbij organisaties die brede ondersteuning bieden en justitie het meest voorkomen. Op het gebied van toeleiding naar werk wordt weinig samengewerkt. Wat opvalt is dat er in een aantal dossiers onduidelijkheid is over welke partij welke verantwoordelijkheid zou moeten nemen, welke taak door wie uitgevoerd moet worden. Dit is herkenbaar vanuit de constatering dat er geen vast beleid is voor de invulling van het toezicht: de ene toezichthouder besteedt een taak liever uit aan een andere partij terwijl de andere toezichthouder zijn eigen taak breder invult en het zelf doet.

In 7 van de 15 dossiers heeft de cliënt aan het eind van het toezicht werk, wat deels aan de reclassering toegeschreven kan worden. Dit zijn discutabele cijfers, verder toegelicht in hoofdstuk 11 (discussie).

9.2 OVERIGE BEVINDINGEN

Naast de bevindingen die antwoord geven op de probleemstelling zijn er nog twee andere bevindingen gedaan. De eerste is dat in 5 van de 15 dossiers (dus 1/3^e) het toezicht voortijdig positief beëindigd is. Zodra het met cliënt 'goed' ging: verbetering op de meeste leefgebieden, verminderde risico's, bracht de toezichthouder het advies uit om het toezicht vroegtijdig te beëindigen. In slechts 1 van de 5 dossiers is te zien dat de situatie van cliënt voor langere tijd stabiel is en er geen risicofactoren meer zijn, er is geen verwachting dat leefgebieden binnen aanzienbare tijd gaan verslechteren. Zowel de toezichthouder als de cliënt zien geen meerwaarde meer in de meldplichtgesprekken omdat er geen nieuwe input meer is. Voor de andere 4 cliënten is dit niet het geval. De positieve veranderingen en beschermende factoren waren misschien sterker aanwezig, maar dit was pas zeer kort en nog niet zeker, er zouden zich in de nabije toekomst weer problemen kunnen voordoen.

Zo heeft een van de 5 cliënten sinds één maand werk gevonden als oproepkracht via een uitzendbureau: niet een heel stabiele bron van inkomsten. Een ander is gestart met een opleiding maar is financieel compleet afhankelijk van haar partner, en er is nog geen nieuw ouderschapsplan bedacht.

voor de kinderen met ex-partner terwijl het huidige plan problemen geeft. Weer een andere cliënt van de 5 voortijdig beëindigde dossiers heeft 4 maanden voor het beëindigen van het toezicht aangegeven door de last van al haar problemen suicide te overwegen. In de 4 maanden is veel veranderd, maar is 4 maanden niet te kort om alle problemen op te lossen en deze gedachte weg te nemen? Tot slot had een van de 5 cliënten pas sinds één maand werk gevonden met genoeg uren om uit de uitkering te komen, en hij zou nog een half jaar in het WSNP-traject zitten. Kan er na één maand gesteld worden dat het inkomen stabiel genoeg is om het toezicht te beëindigen?

In het juridisch kader (5.1) is besproken dat het algemene uitgangspunt van een reclasseringstoezicht is dat dynamische criminogene factoren minder en beschermende factoren sterker aanwezig zijn, en dat de cliënt zich houdt aan opgelegde voorwaarden (Handboek 3RO, 2016). Wat hieraan niet duidelijk is, is hoe bepaald wordt wanneer dit doel bereikt is. Dit onderzoek is absoluut te summier om te kunnen stellen dat toezichthouders te snel de keuze maken om toezicht vroegtijdig te beëindigen, ook omdat niet bekend is wat er na het einde van het toezicht met de cliënt gebeurt en wat de redenen zijn om te beslissen het toezicht vroegtijdig te beëindigen. Wel roept deze bevinding de vraag op of er misschien kansen zijn die niet benut worden en of er niet nóg meer te halen valt binnen de opdracht van het toezicht.

De tweede bevinding is dat bij de overige 9 dossiers (1 van de 15 dossiers is voortijdig negatief beëindigd door het niet nakomen van afspraken) het toezicht eindigde doordat de termijn voorbij was: de toezichtsopdracht was simpelweg voltooid. Dit is geen bevinding op zich, maar wat wel interessant is, is dat het einde van het toezicht in een aantal gevallen niet betekende dat het doel van het reclasseringstoezicht (het verminderen van criminogene factoren en versterken van beschermende factoren) bereikt was.

Het lijkt er op dat het toezicht dan te vroeg eindigde, er waren nog doelen die behaald konden worden en zouden moeten worden om kans op recidive te verminderen. De duo-coach gaf hierover in het gesprek aan dat toezichthouders de mogelijkheid hebben aan de opdrachtgever (Openbaar Ministerie/Officier van Justitie) te verzoeken/adviseren de opgelegde termijn te verlengen. Dit is in geen van de 9 dossiers gebeurd. De aanname is dat deze mogelijkheid niet ingezet wordt (in ieder geval in deze 9 dossiers niet) vanwege kosten en gebrek aan tijd die de toezichthouder heeft. Om het uiteindelijke doel van het toezicht beter te kunnen bereiken zou het wellicht interessant zijn om dit verder te onderzoeken, omdat de duur van het toezicht ook invloed heeft op de realiteit van de gestelde doelen. De duur van het toezicht maakt dat er prioriteiten gesteld moeten worden, waardoor bijvoorbeeld toeleiding naar werk niet altijd aan bod komt.

10. AANBEVELINGEN

De kern van de aanbevelingen is om verder onderzoek te (laten) doen naar de invulling van het reclasseringstoezicht en toeleiding naar werk als onderdeel van de taak van de reclassering.

Voor de bevinding dat het toezicht in 5 van de 15 dossiers voortijdig positief beëindigd is (uitgewerkt in hoofdstuk 9.2) zou het volgens mij waardevol zijn om (grootschalig) vervolgonderzoek te doen, omdat op dit punt wellicht meer te halen valt door de reclassering en voor de samenleving. Uit vervolgonderzoek zou aan de ene kant moeten blijken welke onbenutte kansen er liggen en wat er dus méér gedaan kan worden voor de cliënt om zo veel mogelijk uit de opdracht te halen. Aan de andere kant zou op breder niveau gekeken moeten worden wat dit oplevert én wat dit kost aan tijd en geld, en daarmee of dit wel zinvol is (kosten vergelijken met baten). Naast vroegtijdige beëindiging geldt ook voor voltooide opdrachten dat er wellicht meer nodig is voor de cliënt om kans op recidive te verminderen en echt verandering teweeg te brengen. Vervolgonderzoek zou daarom ook gericht kunnen zijn op de vraag of er mogelijkheden zijn om de duur van het toezicht aan te passen aan de behoeften van de cliënt.

Als tweede zou de bevinding dat er geen beleid is over de precieze invulling van het toezicht interessant zijn om verder te onderzoeken, omdat uit dit onderzoek is gebleken dat het niet helemaal duidelijk is of toeleiding naar werk bij de taak van de reclassering hoort en hoe ver deze taak dan gaat. Dit geldt wellicht ook voor andere leefgebieden dan werk. Als de inschatting echt gemaakt moet worden door de toezichthouder zelf, hoe wordt dan de kwaliteit gewaarborgd? En is het wel mogelijk om dit soort zaken in beleid vast te leggen of kan de ‘ervaren en professionele’ toezichthouder de keuze beter zelf maken? Een duidelijke, concrete taakstelling voor het reclasseringstoezicht zou ook bijdragen aan betere samenwerking met andere partijen. Als elke partij in de samenwerkingsketen helder heeft welke verantwoordelijkheden bij wie horen, kan de uitvoering efficiënter worden.

Tot slot zou het mijn inziens nuttig zijn om een onderzoek als deze grootschalig te herhalen en dan niet alleen naar één toezichtsoopdracht te kijken maar de cliënt voor langere tijd te volgen. Op deze manier kan bepaald worden wat de effecten van het toezicht precies zijn en wat er veranderd zodra de cliënt weer uit het oog van de reclassering raakt, niet meer gecontroleerd en begeleid wordt. Wellicht kan er dan ook meer gezegd worden over het aandeel dat ‘aandacht’ voor bepaalde leefgebieden heeft voor de cliënt en de verdere levensloop, wat belangrijk is omdat het toezicht voor een groot deel bestaat uit ‘aandacht geven’.

11. DISCUSSIE

Wegens het korte tijdsbestek waarin dit onderzoek plaats diende te vinden (20 weken) was het noodzakelijk keuzes te maken in de onderzoeksmethoden en de omvang van het onderzoek te beperken. De onderzoeksmethoden zijn besproken in hoofdstuk 7. Idealiter zouden er voor een meer uitgebreide en valide uitkomst nog toezichthouders geïnterviewd zijn, dit was helaas niet haalbaar binnen de tijd. Uit het onderzoek zijn desalniettemin wat interessante bevindingen naar voren gekomen en het literatuuronderzoek, dossieronderzoek en gesprek met de duo-coach waren voldoende om de probleemstelling te beantwoorden. Het blijft wel zo dat 15 dossiers weinig is en dit niet representatief is voor de hele doelgroep. Er kunnen geen sterke conclusies uit het onderzoek gesteld worden behalve over de 15 onderzochte dossiers, maar het geeft zeker wel aanknopingspunten voor vervolgonderzoek.

Een aantal discussiepunten over de betrouwbaarheid van dit onderzoek zullen besproken worden. Ten eerste is de groep ‘first offenders die een reclasseringstoezicht opgelegd hebben gekregen voor het delict huiselijk geweld’ een heterogene groep. In het theoretisch kader is dit ook benoemd (hoofdstuk 6.4). Door de sterk uiteenlopende kenmerken van de cliënten in de onderzochte dossiers was het lastiger om patronen te ontdekken en de handelwijze van de reclassering voor deze groep vast te stellen, want wie is deze groep precies? In eventueel vervolgonderzoek zou de onderzoekspopulatie scherper moeten worden, en zouden er aanzienlijk meer dossiers onderzocht moeten worden.

Ten tweede zijn de 15 onderzochte dossiers gedateerd: het einde van het toezicht lag bij elk dossier in het jaar 2015. Dit is voor alle studenten die meedoen aan dit onderzoek voor het lectoraat hetzelfde, om de resultaten zo goed mogelijk te kunnen vergelijken. Sinds 2015 heeft de reclassering en het onderwerp ‘huiselijk geweld’ grote ontwikkelingen doorgemaakt, wat wel in het literatuuronderzoek (hoofdstuk 5 en 6) meegenomen is maar dus niet in het dossieronderzoek terug te zien is.

Het derde discussiepunt is dat in de dossiers misschien niet alles wordt vastgelegd wat er is gebeurd, en dat de observaties gekleurd worden door datgene wat in de werksituatie wordt verwacht en hoe de toezichthouder dingen interpreteert. De vraag is hoeveel waarde gehecht mag worden aan waargenomen feiten om daaruit conclusies te trekken rondom het functioneren van degene die is waargenomen (de onder toezicht gestelde/cliënt). En hoe kan met deze gegevens een betrouwbare voorspelling voor de toekomst gemaakt worden? Er worden geen gestandaardiseerde modellen of formulieren gebruikt voor de vastlegging van de meldplichtgesprekken door de toezichthouder, wat de validiteit verkleint. Er is verschil te zien tussen de verslagen van verschillende toezichthouders, in omvang van het genoteerde, diepgang en objectiviteit (Timmers-Huigens, 2011).

Het vierde en laatste discussiepunt is dat in dit onderzoek niet gemeten is wat er na afloop van het toezicht met de cliënt gebeurt. In tabel 2 (hoofdstuk 8.1.1) wordt weergegeven dat aan het eind van het toezicht 7 van de 15 cliënten werk heeft. Dit zijn discutabele cijfers, want de dossiers waarin de cliënt tijdens het toezicht kortdurend werk had zijn hierin niet meegenomen en het is maar de vraag hoe lang het werk na afloop van het toezicht behouden wordt. Ten aanzien van het aandeel van de reclassering in toeleiding naar werk zou het ook mooier zijn om de onderzochte cliënten na afloop van het toezicht te blijven volgen. Dan zou pas goed duidelijk worden wat het effect is van de handelwijze van de reclassering, en of er bijvoorbeeld later nog werk gevonden door iets wat te maken heeft met het toezicht.

BIBLIOGRAFIE

- Ahlin, E. M., Zador, P. L., Rauch, W. J., Howard, J. M., & Dunckan, G. D. (2011 maart). *First-time DWI offenders are at risk of recidivating regardless of sanctions imposed*. Geraadpleegd 6 mei 2019, van <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3095888/>
- Blijfgroep. (2019). *Wat is huiselijk geweld*. Geraadpleegd 10 april 2019, van <https://www.blijfgroep.nl/kennis-delen/huiselijk-geweld/wat-is-huiselijk-geweld>
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2017, 20 juli). *Werkloosheid zakt onder 5 procent*. Geraadpleegd 25 maart 2019, van <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2017/29/werkloosheid-zakt-onder-5-procent>
- Dienst Justitiële Inrichtingen. (2016, 18 februari). *3 Reclasseringsorganisaties (3RO)*. Geraadpleegd 11 mei 2019, van <https://www.forensischezorg.nl/introductie/keten-forensische-zorg/3-reclasseringsorganisaties-3ro>
- Dorrepaal, I., & Weima-oberink, M. (2015). *De Wereld van arbeidsbemiddeling – recruitment en re-integratie* (2de editie). Bussum, Nederland: Coutinho.
- Echtelt, P. van, & Sociaal Cultureel Planbureau. (2010). *Werkloosheid in goede banen*.
- Eddy Lynton, A. (2007). *Correlates of recidivism: a study examining the differences between first time felony probation-ers and recidivist fesslony probation offenders*. Geraadpleegd 2019, van <https://digital.library.unt.edu?ark:/67531/metadc3645/m2/1/highresd/thesis.pdf>
- Harding, D. J., Wyse, J. J., Dobson, C., & Morenoff, J. D. (2015). *Making Ends Meet After Prison*. Geraadpleegd 2019, van <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC1071386>
- Hermanns, J. M., & Menger, A. (2009). *Walk the line: continuïteit en professionaliteit in het reclasseringswerk*. Amsterdam, Nederland: SWP.
- Het Juridisch Loket. (2019). *Verklaring omtrent gedrag (VOG) aanvragen*. Geraadpleegd 2019, van <https://www.juridischloket.nl/politie-en-justitie/justitie/vog/>
- Janssen, H., Wentzel, W., & Vissers, B. (2015). *Basisboek huiselijk geweld, signaleren – melden – aanpakken* (3de editie). Bussum, Nederland: Coutinho.
- Kuiper, C., Heerkens, Y., Balm, B., Bieleman, A., & Nauta, N. (2011). *Arbeid en Gezondheid, een handboek voor paramedici en arboprofessionals*. Houten, Nederland: Bohn Stafleu van Loghum.
- Leven & werken in de schilderswijk*. (z.d.). Foto. Geraadpleegd van http://www.schilderswijk.nl/index.php?page=interviews_ondernemers/reclassering_nederland
- Maxius. (2019, 1 april). *Richtlijn voor strafvordering huiselijk geweld*. Geraadpleegd 11 april 2019, van <https://maxius.nl/richtlijn-voor-strafvordering-huiselijk-geweld>
- Menger, A., Stichting Reclassering Nederland, Krechtig, L., & Bosker, J. M. H. (2013). *Werken in gedwongen kader: methodiek voor het forensisch sociaal werk*. SWP.
- Ministerie van Justitie en Veiligheid. (2014). *Terugval in recidive*. Geraadpleegd van https://www.wodc.nl/binaries/cahier-2014-16-volledige-tekst_tcm28-72425.pdf
- Ministerie van Justitie en Veiligheid. (2015). *Strafrechtelijke recidive bij plegers van huiselijk geweld*. Geraadpleegd van https://www.utrecht-monitor.nl/sites/www.utrecht-monitor.nl/files/documenten/strafrechtelijke_recidive_bij_plegers_van_huiselijk_geweld._2015_wodc.pdf

- Ministerie van Justitie en Veiligheid. (2018). *Monitor Jeugdcriminaliteit 2017, Ontwikkelingen in de geregistreerde jeugdcriminaliteit in de jaren 2000 tot 2017*. Geraadpleegd van <https://www.wodc.nl/onderzoeksdatabase/2849a-monitor-jeugdcriminaliteit-2017.aspx>
- Németh, A., Nibbelink, I., Dorenbusch, M., Linnenbank, M., & Kabki, A. (2018). Een concept groslijst met maatschappelijke waarden van reclasseren. Geraadpleegd van https://www.saxion.nl/binaries/content/assets/onderzoek/areas--living/waarde-van-reclasseren/liber-amicorum-anneke-menger-april-2018_bijdrage-wvr-2.pdf
- Oliver, A. (2017). *Employment Barriers and Attitude to Employment for Male Ex-Offenders*. Geraadpleegd van <https://etd.ohiolink.edu/>
- Overheid.nl. (2012, 7 november). *Aanpak huiselijk geweld*. Geraadpleegd van <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-28345-124.html>
- Overheid.nl. (2015). *Aanwijzing kader voor strafvordering en OM-afdoeningen*. Geraadpleegd van <https://wetten.overheid.nl/BWBR0036337/2015-03-01>
- Overheid.nl. (2016, 1 mei). *Aanwijzing huiselijk geweld en kindermishandeling*. Geraadpleegd 2019, van <https://wetten.overheid.nl/BWBR0037818/2016-05-01>
- Politie. (2019). *Wat is lichamelijk geweld?* Geraadpleegd van <https://www.vraaghetdepolitie.nl/mishandeling/geweld/wat-is-lichamelijk-geweld.html>
- Reclassering. (2011). *Samenwerkingsovereenkomst Politie - Reclassering - OM*.
- Reclassering. (2016). *Handboek 3RO*. Geraadpleegd van <http://handboek.reclassering.nl/KWALITEIT/Kwaliteit-bij-toezicht/>
- Reclassering Nederland. (2019a). *Advies - Risicotaxatie - RISC*. Geraadpleegd van <https://www.reclassering.nl/over-de-reclassering/wat-wij-doen/risc>
- Reclassering Nederland. (2019b). *Huiselijk geweld en kindermishandeling*. Geraadpleegd 26 april 2019, van <https://www.reclassering.nl/over-de-reclassering/wat-wij-doen/aanpak-huiselijk-geweld-en-kindermishandeling>
- Reclassering Nederland. (2019c). *Cijfers en feiten*. Geraadpleegd van <https://www.reclassering.nl/over-de-reclassering/cijfers-en-feiten>
- Reclassering Nederland. (2019d). *Wat wij doen*. Geraadpleegd van <https://www.reclassering.nl/over-de-reclassering/wat-wij-doen>
- Rijksoverheid. (2018, 4 mei). *Wanneer krijg ik een strafblad?* Geraadpleegd 2019, van <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/straffen-en-maatregelen/vraag-en-antwoord/wanneer-krijg-ik-een-strafblad>
- Rijksoverheid. (2019, 27 mei). *Wat is huiselijk geweld?* Geraadpleegd van <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/huiselijk-geweld/wat-huiselijk-geweld-is>
- Risler, E. A., Sutphen, R., & Shields, J. (2000). *Preliminary Validation of the Juvenile First Offender Risk Assessment*. Geraadpleegd van <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/15527581-00010001-10>
- Rodriguez, E., Lasch, K. E., Chandra, P., & Lee, J. (2001). *The relation of family violence, employment status, welfare benefits, and alcohol drinking in the United States*. Geraadpleegd van <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC1071386/>
- Rooijen, K. van, Bartelink, C., & Berg, T. (2013). *Risicofactoren en beschermende factoren voor kindermishandeling*. Geraadpleegd van <https://www.nji.nl>

Ruiter, C. de. (2011). *Risicotaxatie bij relationeel geweldplegers in de praktijk: de B-SAFER*. Geraadpleegd 2019, van https://www.researchgate.net/publication/305859215_Risicotaxatie_bij_relationeel_geweldplegers_in_de_praktijk_de_B-SAFER

Timmers-Huigens, D. (2011). *Observeren en rapporteren in de zorg- en hulpverlening* (3de editie). van Tricht.

BIJLAGEN

In de lopende tekst wordt verwezen naar de volgende bijlagen.

BIJLAGE 1

Tabel waarin vormen van huiselijk geweld schematisch zijn weergegeven.

Psychisch geweld	Lichamelijk geweld	Seksueel geweld
1. Bespotten / kleineren 2. In de gaten houden / volgen* 3. Verbieden uit te gaan 4. Verbieden te praten op feestjes 5. Geen afspraak mogen maken 6. Spullen kapotmaken / vernielen 7. Dreigen verbreken relatie (partner) 8. Ander psychisch geweld	9. Dreigen lichamelijk pijn te doen 10. Voorwerp gooien 11. Slaan met voorwerp * 12. Duwen / grijpen / aan haar trekken 13. Slaan / schoppen / bijten / stompen 14. Verstikken / wurgen / branden* 15. Dreigen met mes of wapen* 16. Verwonden met mes of wapen* 17. Ander lichamelijk geweld	18. Verkrachting* 19. Seks opdringen* 20. Dwingen seksuele handelingen te verrichten* 21. Ander seksueel geweld*

De vormen met een * worden aangemerkt als zwaardere vormen van huiselijk geweld, ook wel 'evident huiselijk geweld' (Menger, Krechtig, & Bosker, 2013).

BIJLAGE 2

Kenmerken van de 15 dossiers.

Dossier-nr.	Geb. jaar	Delict	Specificatie opdracht	Duur toezicht	Uitvoerende organisatie	Bijzondere voorwaarden	Reden afsluiting
1	1993	300, 304 Sr	Voorwaardelijke veroordeling	±24 maanden	GGZ Reclassering Limburg	Meldplicht, behandelverplichting, deelname aan gedragsinterventie, opname in instelling voor begeleid wonen of maatschappelijke opvang	Voltooid
2	1967	285 Sr	Voorwaardelijk sepot	±16 maanden	Leger des Heils Noord-Nederland	Meldplicht, houden aan aanwijzingen	Voortijdig positief beëindigd
3	1957	285 Sr	Voorwaardelijke veroordeling	±13 maanden	RN toezichtunit 1 Midden-Noord	Contactverbod, locatieverbod	Voortijdig positief beëindigd
4	1977	285, 304, 300 Sr + 26 WWM	Schorsing preventieve hechtenis	±14 maanden	GGZ Reclassering Limburg	Locatieverbod, locatiegebod, meldplicht, houden aan aanwijzingen	Voltooid
5	1991	300, 304 Sr	Voorwaardelijk sepot	±12 maanden	RN Advies & Toezichtunit 1 Zuid-West	Meldplicht, houden aan aanwijzingen, behandelverplichting	Voortijdig positief beëindigd

6	1994	300, 304 Sr	Voorwaardelijk sepot	±9 maanden	GGZ Reclassering Inforsa Amsterdam	Meldplicht, houden aan aanwijzingen, behandelverplichting	Voortijdig positief beëindigd
7	1964	300, 304 Sr	Voorwaardelijk sepot	±15 maanden	GGZ ERW Novadic Kentron Tilburg	Meldplicht, behandelverplichting	Voltooid
8	1982	285, 350 Sr	Voorwaardelijk sepot	±11 maanden	GGZ ERW Novadic Kentron Eindhoven	Meldplicht	Voltooid
9	1992	300 Sr	Voorwaardelijk sepot	±12 maanden	RN Toezichtunit 1 Noord-West	Meldplicht, houden aan aanwijzingen, deelname aan een gedragsinterventie	Voltooid
10	1991	300 Sr	Voorwaardelijk sepot	±7 maanden	RN Toezichtunit 2 Noord-West	Meldplicht	Voltooid
11	1989	300, 302 Sr	Schorsing preventieve hechtenis	±10 maanden	Leger des Heils Brabant-Zeeland	Meldplicht, houden aan aanwijzingen, contactverbod	Voltooid
12	1992	300, 304 Sr	Voorwaardelijke veroordeling	±24 maanden	GGZ IrisZorg Toezichtunit Arnhem	Meldplicht, deelname aan gedragsinterventie	Voltooid
13	1992	300, 302 Sr	Voorwaardelijk sepot	±22 maanden	RN Toezichtunit 1 Oost	Meldplicht, behandelverplichting	Voortijdig positief beëindigd
14	1971	300, 304 Sr	Voorwaardelijke veroordeling	±15 maanden	RN Toezichtunit 4 Noord-West	Meldplicht	Voltooid
15	1987	300, 285 Sr	Voorwaardelijke veroordeling	±23 maanden	GGZ IrisZorg Toezichtunit Nijmegen	Meldplicht, behandelverplichting	Voortijdig negatief beëindigd

BIJLAGE 3

Omschrijvingen van de trainingen bij gedragsinterventies:

- **CoVa:** training die cliënten helpt meer grip op hun leven te krijgen door het aanpassen van denkpatronen en attitudes. Positieve levensdoelen en hulpmiddelen staan centraal. **De CoVa-plus** training is meer gericht op cliënten met een verstandelijke beperking.
- **Alcohol en Geweld:** gericht op het stoppen/veranderen van gewelddadig of agressief gedrag onder invloed van alcohol.
- **Agressie Regulatie Training:** gericht op gedragsverandering van cliënten met reactieve interpersoonlijke agressieve delicten.
- **Caring Dads:** training bedoeld voor vaders die geweld plegen in het bijzijn van hun kinderen, met als doel het terugdringen van het risico op kindermishandeling en het vergroten van de ontwikkelingskansen van de kinderen.
- **i-Respect:** agressieregulatietraining op maat, voor cliënten met reactieve agressie en voor cliënten met een combinatie van reactieve en proactieve agressie.
- **Leefstijl 24/7:** gericht op het geven van inzicht en grip op middelengebruik (alcohol/drugs) om zo een meer sociale leefstijl te bereiken en kans op recidive te verminderen.
- **BoRG:** training gericht op het stoppen van partnergeweld.
- **In Zicht:** training gebaseerd op de Zelf Konfrontatie Methode, gericht op inzicht in eigen gedrag en vergroten van innerlijke motivatie om tot verandering te komen.

- **Werken aan werk:** arbeidsvaardigheidstraining gericht op het leren van inzicht en vaardigheden waarmee de cliënt (beter) in staat is werk te krijgen en te behouden (Handboek 3RO, 2016).

BIJLAGE 4

Tabel 5: hoe vaak de trainingen ingezet zijn in de 15 dossiers.

Categorie voor bijzondere voorwaarden	Trainingen	Aantal keer ingezet
Gedragsinterventie cognitieve vaardigheden	CoVa (inclusief Solo)	
	CoVa-plus	
Gedragsinterventie agressiebeheersing	Alcohol en Geweld	
	BoRG Partnergeweld	1
	Agressie Regulatie Training	1
	Caring Dads	
	i-Respect	
Gedragsinterventie middelengebruik	Alcohol en Geweld	
	Leefstijl 24/7	1*
Gedragsinterventie motivatie	Leefstijl 24/7	
	In Zicht	
Gedragsinterventie praktische vaardigheden	Werken aan werk	

*In toezicht wordt benoemd dat cliënt op de wachtlijst voor de leefstijltraining is gezet. Onduidelijk of cliënt daadwerkelijk de training gevolgd heeft.

BIJLAGE 5

Index behorend bij cirkeldiagram (onderzoeksvraag 3):

Categorie	Frequentie (totaal aantal keer contact in activiteiten)
Netwerk	24
Ambulante/klinische zorginstelling	38
Justitie	52
Werk/inkomen/opleiding	14
Huisvesting/begeleid wonen	3
Verslavingszorg	37
Discipline huiselijk geweld/kinderen	26
Overig: multidisciplinair (hulp op verschillende leefgebieden)	75
	Totaal: 269 activiteiten

Dossier 1 – totaal 187 activiteiten

Betrokken partij	Bij welke activiteit?
Meldpunt Bijzondere Zorg Nijmegen	6, 17, 20, 23, 45
Wijkagent	13, 21
Moeder	16, 19, 26, 31, 41, 44, 50, 69, 74
Werkbegeleider	18, 22, 128
ZorgPlus	24, 32, 38, 42, 48, 56, 58, 60, 67
Parketsecretaris	29

Politie	30
Advies- en Meldpunt Kindermishandeling	33, 37, 46
Novadic Kentron	40, 47, 90, 143, 145
Openbaar Ministerie/Officier van Justitie	43, 59, 95, 134, 141, 146
JMC*	64, 68, 105, 112, 117
Kairos	76, 86, 122, 123
Raad voor de Kinderbescherming	77, 121
Advocaat	81
Jan Arends	88, 91, 96, 97, 110, 111, 113, 114, 117, 119, 120, 124, 126, 129, 132, 136
Stiefvader	99, 100
Gezinsvoogd	101, 183
Bureau Jeugdzorg	103
Jobcoach	109
Verslavingsreclassering	138, 142
GGZ Reclassering	152, 166, 167
Ambulante Verslavingszorg	159, 161
MEE	161
UWV	162, 162
Uitzendbureau Work4All	170, 171

*Niet bekend waar JMC voor staat

Dossier 2 – totaal 56 activiteiten

Betrokken partij	Bij welke activiteit?
Fier Fryslan	7, 8, 10, 13, 21
Gemeente Tytsjerksteradiel	9, 21, 25
Advocaat	14, 23, 46
Wijkagent	15, 24
Blijenhof	21
Veiligheidshuis	21
Openbaar Ministerie/Officier van Justitie	27, 52, 54, 56
Psycholoog	41, 43

Dossier 3 – totaal 61 activiteiten

Betrokken partij	Bij welke activiteit?
Sozawe	11
Psycholoog	12
Wijkagent	14, 15, 21, 24, 58
Openbaar Ministerie/Officier van Justitie	19
Politie	22
AFPN	43, 44, 50, 52, 55

Dossier 4 – totaal 24 activiteiten

Betrokken partij	Bij welke activiteit?
G4S	5, 15, 23
Veiligheidshuis Oss	6, 9
Advocaat	11

Bureau Jeugdzorg	22
------------------	----

Dossier 5 – totaal 36 activiteiten

Betrokken partij	Bij welke activiteit?
Moeder	14
Wijkagent	30
Openbaar Ministerie/Officier van Justitie	31

Dossier 6 – totaal 42 activiteiten

Betrokken partij	Bij welke activiteit?
Forensisch Ambulante Zorg	4, 15, 24, 25, 29, 30, 34
Moeder	5, 6, 18, 19, 22, 34
Vader	17
Werkcoach	10, 34
Openbaar Ministerie/Officier van Justitie	27, 41, 42

Dossier 7 – totaal 47 activiteiten

Betrokken partij	Bij welke activiteit?
Novadic Kentron	7, 16
Wijkagent	8
Steunpunt Huiselijk Geweld	10, 20, 22, 41
Vriendin	29, 32
Opvanghuis Berlicum	40

Dossier 8 – totaal 35 activiteiten

Betrokken partij	Bij welke activiteit?
(F)ACT team de Omslag	8, 9, 15, 19, 24
Advocaat	10, 16
GGZe	12
Openbaar Ministerie/Officier van Justitie	14

Dossier 9 – totaal 29 activiteiten

Betrokken partij	Bij welke activiteit?
Mentrum	8, 17
Werkstrafunit (intern)	20

Dossier 10 – totaal 19 activiteiten

Betrokken partij	Bij welke activiteit?
Vader en moeder	8, 10, 11
IFZO	12
UWV	13
Veilig Thuis	15, 18
Maatschappelijk werk Socius	15
De Waag	17

Dossier 11 – totaal 33 activiteiten

Betrokken partij	Bij welke activiteit?
MTT*	4, 10
Openbaar Ministerie/Officier van Justitie	30

*Niet bekend waar MTT voor staat

Dossier 12 – totaal 87 activiteiten

Betrokken partij	Bij welke activiteit?
Openbaar Ministerie/Officier van Justitie	45, 71
Kairos	49, 51, 53
Humanitas	67, 68, 75, 77, 79, 80, 85
RSD	69
Vervroegd School Verlaters	79

Dossier 13 – totaal 29 activiteiten

Betrokken partij	Bij welke activiteit?
Huisarts	12
Lindehout	12
Kairos	17

Dossier 14 – totaal 16 activiteiten

Betrokken partij	Bij welke activiteit?
MEE, Samen Doen, Jeugdzorg	Voorafgaand/tijdens toezicht, geen samenwerking met reclassering
De Waag	9

Dossier 15 – totaal 122 activiteiten

Betrokken partij	Bij welke activiteit?
Huiselijk Geweld Keten Nijmegen	4
Iriszorg	10, 13, 15, 20, 22, 24, 32, 36, 37, 40, 49, 51, 52, 54, 55, 58, 60, 63, 64, 76, 91, 96, 102, 107, 109
Wijkagent	11
Werkstrafunit Reclassering	28, 35, 38
Politie	33
Ziekenhuis Nijmegen	42, 45, 47
Moria	51, 57, 59, 61, 65, 66, 68, 76, 77, 83, 86, 87, 88, 89, 93, 94, 95, 98, 99, 101, 107, 108, 111, 112, 115
Psychiater	53
Verslavingsarts	87
Hummelo opvang	113, 116

BIJLAGE 6

Vragen die voorafgaand aan het gesprek met de duo-coach bedacht zijn:

- Wat is uw functie binnen de reclassering?
- Is toeleiding naar werk volgens u een onderdeel van de taak van een toezichthouder?
- Herkent u zich in de bevindingen uit literatuuronderzoek (bijvoorbeeld het verband tussen werkloosheid en huiselijk geweld)?
- Is er een protocol/vaste handelswijze voor toeleiding naar werk?
- Herkent u zich in de bevinding dat de toezichthouder in het kader van toeleiding aandacht geeft (in de gesprekken benoemen, motiveren) en weinig onderneemt voor de cliënt in de vorm van acties/interventies?
- Hoe is volgens u de samenwerking met andere partijen als het gaat om toeleiding naar werk?
- Kan de toezichthouder een gedragstraining inzetten zonder dat dit als de bijzondere voorwaarden is opgelegd?
- Wanneer wordt de training Werken aan werk ingezet?
- Is er een speciale handelswijze voor first offenders/geld voor first offenders een andere aanpak in het toezicht dan voor meerplegers?
- Kan een toezichthouder besluiten het toezicht te verlengen?

BIJLAGE 7

Causaal model maatschappelijke kosten en baten:

